

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra

V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės
Giedrės Gailiūtės

Magistro darbas

Kito asmens turto administravimo reglamentavimo ir taikymo problemos

Vadovas: doc. dr. Andrius Smaliukas

Recenzentas: doc. dr. Algirdas Taminskas

Vilnius 2008

Turinys

Ižanga	3
1. Kito asmens turto administravimo instituto samprata ir vieta Lietuvos teisės sistemoje	6
1.1. Kito asmens turto administravimo instituto implementavimo Lietuvos teisinėje sistemoje prielaidos	6
1.2. Kito asmens turto administravimo teisinius santykius reglamentuojančių normų taikymo sritis	11
1.3. Kito asmens turto administravimo instituto samprata pagal Lietuvos teisę	13
1.3.1 Kito asmens turto administravimo ryšys su atstovavimo teisiniais santykiais	16
1.3.2 Kito asmens turto administravimo instituto kvalifikavimas	21
2. Kito asmens turto administravimo instituto taikymo problematika	28
2.1. Kito asmens turto administravimo nustatymo pagrindai	29
2.2. Asmenys, turintys teisę teikti turto administravimo paslaugas	35
2.3. Administruojamo turto investavimas	40
2.4. Naudos gavėjo teisių apsauga	45
Išvados	53
Literatūros sąrašas	55

Ižanga

2000 m. liepos 18 d. priėmus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso įsigaliojimo, patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymą¹ buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas (toliau vadinama – „CK“ arba „Civilinis kodeksas“), kuris tapo kokybiškai naujo etapo Lietuvos teisinėje sistemoje pradžia. Šis kodifikacijos procesas ypatingas tuo, kad jo poreikį lėmė būtinybė reglamentuoti iš esmės pasikeitusius nuosavybės teisinius santykius ir, skirtingai nuo pasaulinės teisės kodifikacijos praktikos, kuri neįsivaizduojama be gerai išplėtotos teisės doktrinos ir kokybiškos teismų praktikos, Lietuvoje pirmiausia buvo sukurtas Civilinis kodeksas ir tik paskui pradėta plėtoti teisės doktrina².

Kito asmens turto administravimo institutas buvo implementuotas Lietuvos teisinėje sistemoje priėmus aukščiau nurodytą Civilinio kodekso įsigaliojimo, patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymą, tačiau nei iki Civilinio kodekso patvirtinimo, nei po jo įsigaliojimo iki šiol šio instituto prasmė ir praktiniai aspektai detaliau nebuvo analizuoti nei teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje, tačiau instituto analizė aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu. Teoriniu aspektu aktualus kito asmens turto administravimą reglamentuojančių normų kvalifikavimas - remiantis *numerus clausus* principu ir ketvirtosios Civilinio kodekso knygos struktūra autoriai³ teisę administruoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą priskiria daiktinių teisių sąrašui, tačiau šio instituto kvalifikavimas kaip *ius in re aliena*, atsižvelgiant į jo prasmę ir požymius, abejotinas. Šios analizės praktinė reikšmė *prima facie* susijusi su itin plačiomis šio instituto taikymo galimybėmis ir ekonomine reikšme – ypatingai plačių įgaliojimų valdyti, naudoti ir net disponuoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu turtu suteikimas asmeniui, administruojančiam kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, sąlygoja būtinybę tinkamai aiškinti ir taikyti šias normas.

Šiame darbe siekiama atskleisti kito asmens turto administravimo instituto implementavimo Civilinio kodekso ketvirtojoje knygoje prielaidas, išanalizuoti šio instituto

¹ Respublikos civilinio kodekso įsigaliojimo, patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas, priimtas 2000 m. liepos 18 d. Valstybės žinios, 2000 m, rugsėjo 6 d., Nr. 74-2262.

² Mikelėnas, Valentinas. *Naujasis Lietuvos civilinis kodeksas šiuolaikinės globalizacijos kontekste*. In Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos: mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius, Justitia, 2007. P. 42.

³ Išnaša 35.

esmę ir pagrįsti šio instituto ryšius su kitais teisinių santykių institutais, įvertinti šio instituto taikymo praktikoje problemas, kurias gali sąlygoti nepakankamai korektiškas jo reglamentavimas Civiliniame kodekse, bei įvertinti naudos gavėjų teisių apsaugos reglamentavimą.

Pirmojoje šio darbo dalyje kito asmens turto administravimo instituto samprata analizuojama atskleidžiant šio instituto implementavimo Civilinio kodekso ketvirtosios knygos dalyje “Daiktinės teisės” prielaidas, jo ryšius su patikėjimo ir atstovavimo teisinių santykių institutais, pateikiant kito asmens turto administravimo normų kvalifikavimo kaip *ius in re aliena* problematiką ir galimybę šį institutą vertinti kaip daiktinių turtinių prievolių pasireiškimą Lietuvos privatinės teisės sistemoje. Antroji darbo dalis skirta praktinėms kito asmens turto administravimo problemoms, susijusioms su teisės teikti administravimo paslaugas reglamentavimu, administruojamo turto investavimu, analizuojamos naudos gavėjo teisių apsaugą reglamentuojančios normos, kurių tinkamas taikymas praktikoje yra ypatingai aktualus. Pažymėtina, kad į darbo objektą nepatenka problematika, susijusi su turto administravimą reglamentuojančių normų taikymu Civiliniame kodekse ir kituose teisės aktuose numatytais konkrečiais atvejais, kai turto administravimas taikomas šeimos, paveldėjimo teisinių santykių srityse, bankroto, vykdymo civiliniame procese ir kitais specialiais atvejais, nes šie turto administravimo atvejai pasižymi specifika, kurios analizė nepatenka į šio darbo tikslus, todėl šie konkretūs turto administravimo atvejai darbe minimi tik tiek, kiek būtina šio instituto prasmei ar problematikai apskritai atskleisti.

Šiame darbe atlikto tyrimo pagrindą sudaro lyginamasis metodas, būtinas pasiekti šio darbo tikslus, *inter alia* ištirti kito asmens turto administravimo instituto implementavimo Civiliniame kodekse prielaidas ir priežastis bei atskleisti šio instituto esmę. Be Lietuvos, darbe plačiau analizuojama jurisdikcijų, priklausančių civilinės teisės tradicijų romanų šeimai, kurių naujausiais kodifikacijos pavyzdžiais rėmėsi Lietuvos įstatymų leidėjas – Civilinio kodekso projektas buvo parengtas analizuojant daugelio užsienio valstybių civilinės teisės šaltinius, tačiau pagrindiniai šaltiniai, kuriais vadovautasi, buvo naujausi Vakarų civilinės teisės kodifikavimo darbai – 1991 m. Nyderlandų karalystės civilinis kodeksas ir 1992 m. Kanados Kvebeko provincijos civilinis kodeksas⁴. Analizuojant teisės šaltinius ir

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Pirmoji knyga, Bendrosios nuostatos. Justitia, Vilnius, 2002. Pirmasis leidimas. P. 11.

atskleidžiant turto administravimo esmę darbe pasitelkti moksliskai pripažinti loginis ir sisteminis aiškinimo metodai.

Lietuvos teisės doktrinoje kito asmens turto administravimo institutas plačiau analizuotas nebuvo, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Civilinės teisės ir civilinio proceso katedroje nėra rašytų magistro darbų, susijusių su šiame darbe nagrinėjama problematika. Paminėtina dr. A. Smaliuko ir Y. Goldammer studija „*Kito asmens turto administravimo taikymo problemos*“⁵, kuri turi sąlyčio taškų su šiame darbe nagrinėjamais klausimais, tačiau joje iš esmės analizuojamas turto administravimo kaip laikinosios apsaugos priemonės taikymas civiliniame procese.

Kaip bus nurodyta žemiau, kito asmens turto administravimo institutas, kurį reglamentuojančios normos išdėstytos ketvirtosios Civilinio kodekso knygos XIV skyriuje, turi nemažai panašumų su Kanados Kvebeko provincijos civilinio kodekso⁶ (toliau vadinama – “*CCQ*”) ketvirtosios knygos VII dalyje įtvirtintomis kito asmens turto administravimą reglamentuojančiomis normomis, todėl būtent šio kodekso nuostatos pasirinktos kaip pagrindinis šaltinis lyginamuoju aspektu nagrinėjant kito asmens turto administravimo reglamentavimo Civiliniame kodekse problemas. Analizuojant šio instituto esmę ir prigimtį cituojami autoritetingų Lietuvos privatinės teisės autorių, tokių kaip prof. V. Mikelėnas, dr. A. Smaliukas, darbai, remiamasi daugelio kitų užsienio autorių (Sjef Van Erp, Tony Honore, Paul Matthews ir k. t.) studijomis.

⁵ Smaliukas, A. Goldamer, Y. *Kito asmens turto administravimo taikymo problemos*. Justitia, 2007, 2(64). P. 21-29.

⁶ *Civil Code of Quebec*. Priimtas 1991 m., 2008 m. vasario 15 d. redakcija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.canlii.org/qc/laws/sta/ccq/20080215/whole.html>>.

1. Kito asmens turto administravimo instituto samprata ir vieta Lietuvos teisės sistemoje

Naujojo Civilinio kodekso ketvirtojoje knygoje implementuotas kito asmens turto administravimo institutas jau daugiau nei penkeri metai egzistuoja Lietuvos teisinėje sistemoje ir yra taikomas praktikoje, tačiau iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje nepasirodžius jokių mokslo darbų, analizuojančių šio instituto paskirtį ar kurių problematika būtų susijusi su šiuo institutu, lieka neaišku, kokią vietą Lietuvos privatinės teisės sistemoje užima šis institutas, kaip šis institutas turėtų būti kvalifikuojamas ir kokia jo praktinė reikšmė. Todėl šiame darbe, naudojantis lyginamosios teisėtyros metodu, pirmiausia bus ieškoma atsakymų į klausimus, kokios priežastys lėmė šio instituto implementavimą Lietuvos privatinės teisės sistemoje apskritai ir būtent ketvirtosios Civilinio kodekso knygos dalyje „Daiktinės teisės“, kokias teises teisinių santykių dalyviams suteikia šis institutas, kaip šis institutas turėtų būti kvalifikuotas ir kokios pagrindinės problemos kyla taikant šį institutą praktikoje.

1.1. Kito asmens turto administravimo instituto implementavimo Lietuvos teisinėje sistemoje prielaidos

Iki naujojo Civilinio kodekso priėmimo galiojęs 1964 m. priimtas Civilinis kodeksas⁷ reguliavo tik su nuosavybės teise ir turto patikėjimo teise, kaip daiktinėmis teisėmis, susijusius teisinius santykius, todėl rengiant naujojo Civilinio kodekso projektą buvo būtina sukurti ir įtvirtinti daiktinės teisės, kaip civilinės teisės pošakį – tai buvo padaryta ne tik nuosavybės ir patikėjimo teisinius santykius, bet ir valdymo teisę, kaip savarankišką daiktinę teisę, servitutą, uzufuktą, užstatymo teisę, ilgalaikę nuomą, hipoteką, įkeitimą, daikto sulaikymo teisę ir kito asmens turto administravimą reglamentuojančias normas įtvirtinus ketvirtosios Civilinio kodekso knygos dalyje “Daiktinės teisės”⁸. Atsižvelgiant į tai, kad Civilinio kodekso projektas buvo parengtas analizuojant daugelio užsienio valstybių civilinės

⁷ Valstybės žinios, 1964 m. liepos 10, Nr. 19-138.

⁸ 2000 m. gegužės 16 d. Aiškinamasis raštas Dėl Civilinio kodekso ketvirtosios knygos Nr. P-2529.

teisės šaltinius, tačiau pagrindiniai šaltiniai, kuriais vadovautasi, buvo naujausi Vakarų civilinės teisės kodifikavimo darbai – 1991 m. Nyderlandų karalystės civilinis kodeksas ir 1992 m. Kanados Kvebeko provincijos civilinis kodeksas⁹, šiame darbe lyginamosios teisėtyros metodo objektu ieškant priežasčių, kodėl rengiant ketvirtosios Civilinio kodekso knygos projektą buvo padaryti konkretūs pasirinkimai, pasirinkta būtent šių jurisdikcijų teisė.

Nors Lietuvos teisinėje sistemoje patikėjimo teisės institutas, kaip minėta aukščiau, buvo žinomas ir iki naujojo Civilinio kodekso įsigaliojimo, akivaizdu, kad, atsižvelgiant į tai, jog patikėtiniais 1964 metų civiliniame kodekse galėjo būti tik viešieji juridiniai asmenys ir turto patikėjimas galėjo būti nustatytas tik visuomeninei naudai, egzistavusią patikėjimo teisės sampratą buvo būtina iš esmės keisti, be to, rengiant Civilinio kodekso projektą tarptautinėje teisinėje bendruomenėje vyko aktyvi diskusija¹⁰ dėl galimybių¹¹ ir būtinybės implementuoti bendrosios teisės tradicijos valstybių patikėjimo teisės institutą (toliau kalbant apie patikėjimo teisės institutą egzistuojantį bendrosios teisės tradicijos valstybėse bus naudojama “Trust” sąvoka) civilinės teisės tradicijos valstybėse¹². Akivaizdu, kad įstatymų

⁹ *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Pirmoji knyga, Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2002. Pirmasis leidimas. P. 11.

¹⁰ Pažymėtina, kad šios diskusijos pradžia laikytini 1936 metai, kai buvo paskelbta pirmoji lyginamoji studija šiuo klausimu – Weiser, F. *Trusts on the Continent of Europe*, Sweet & Maxwell, 1936. Plačiau žr. Drucker, A. *Trusts on the Continent of Europe*. International and Comparative Law Quarterly, Vol.4:44. P. 550-552.

¹¹ *Trust* instituto implementavimas civilinės teisės tradicijos valstybėse būtų neįmanomas tuo atveju, jei šis institutas neturėtų jokių sąlyčio taškų kontinentinės teisės tradicijos valstybėse – gana išsami *Trust* instituto genezės analizė pateikiama C. H. Van Rhee, Maastrichto universiteto profesoriaus darbe, kuriame siekdamas atsakyti į klausimą, ar tikrai *Trust* institutas yra vien tik bendrosios teisės tradicijos kūrinys, autorius analizuoja romėnų teisės, kanonų teisės ir vokiškosios teisės mokyklos indėlį šio instituto vystymuisi – žr. Van Rhee, C.H. *Trusts, Trust-like Concepts and Ius Commune*. In European Review of Private Law, 3/2000. P. 453-462.

¹² Ganėtinau išsami *Trust* instituto implementavimo civilinės teisės tradicijos valstybėse problematika pateikiama leidinio „*Europos civilinio kodekso link*“ skyriuje „*Trust and Fiducie*“, kurio autoriai teigia, kad *Trust* instituto implementavimas Europos valstybėse yra ne tik pageidaujamas, bet ir įmanomas, ir kaip svarbiausias priežastis, skatinančias šio instituto implementavimą, autoriai nurodo vis didėjančią ekonominę konkurenciją tarp šalių ir tarptautinių konvencijų įtaką – žr. Hartkamp, A, *et al. Towards a European civil code*. Second revised and expanded edition. Kluwer law international, The Hague, 1998. Tačiau egzistuoja ir visiškai priešingas požiūris, kurio šalininkai teigia, kad *Trust* instituto, tokio, kaip jis suprantamas bendrosios teisinės tradicijos valstybėse, implementavimas civilinės teisės tradicijos valstybėse yra neįmanomas be esminių daiktinės teisės sampratos pakeitimų ir kaip svarbiausias to priežastis nurodo daiktinėms teisėms taikomą *numerus clausus* principą (plačiau žr. Sjeff van Erp. „*A numerus quasi-clausus of property rights as a constitutive element of a future European property law?*“. In Electronic Journal of Comparative Law [interaktyvus]. Tomas 7.2, 2003 birželis. Netherlands comparative law association [žiūrėta 2007 m. gruodžio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/72/abs72-2.html>>), daiktinių teisių viešumo principą ir vientisos nuosavybės teisės sampratą – žr. Banakas, S. *Understanding Trusts: A Comparative View of Property Rights in Europe*. In Review on the Analysis of Law [interaktyvus]. 1/2006 [žiūrėta 2007 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.indret.com/pdf/323_en.pdf>.

leidėjas, priimdamas sprendimą dėl patikėjimo teisinių santykių reglamentavimo turėjo mažiausiai dvi pasirinkimo galimybes – pasekti žemiau nurodytais Nyderlandų karalystės arba Kanados Kvebeko provincijos kodifikacijos pavyzdžiais, kurie, nors abu ir buvo paskatinti poreikio modernizuoti egzistuojančią teisinę sistemą ir rėmėsi prancūziškąja teisės sistema (1804 metais priimtu Prancūzijos civiliniu kodeksu)¹³, šioje srityje pasuko visiškai priešingais keliais (pažymėtina, kad tik 2007 m. vasario 19 d. Prancūzijos civilinis kodeksas buvo papildytas nuostatomis, kurios įtvirtino *Trust* instituto atitikmenį Prancūzijos teisės sistemoje¹⁴).

Nyderlandų karalystės įstatymų leidėjo dvejetainis požiūris¹⁵ – viena vertus, jis, 1992 metais priimdamas civilinį kodeksą, kuris buvo pradėtas rengti dar 1947 metais, nepaisydamas lobistinių *Trusts* implementavimo iniciatyvų, *expressis verbis* užkirto kelią *Trusts* instituto implementavimui, kita vertus, Nyderlandų karalystė yra viena iš valstybių ratifikavusių Hagos konvenciją dėl patikėjimo teisei taikytinos teisės ir pripažinimo¹⁶ – turėtų būti suprantamas kaip bandymas to meto kodifikacijos procese įtvirtinti griežtą civilinės teisės tradicijos daiktinės teisės principų laikymąsi, ir nors šioje valstybėje egzistuoja *Bewind* institutas, kuris turi panašumų su *Trust* institutu, tačiau atsižvelgiant į ribotą jo taikymo galimybių ratą ir tai, kad jis taikomas beveik išimtinai šeimos teisinių santykių srityje, jis didesnės reikšmės neturi. Anot kritikų¹⁷, toks Nyderlandų karalystės įstatymų leidėjo

¹³ Haanappel, P.P.C.; Mackaay, E. *New Netherlands Civil Code: Patrimonial Law*. Kluwer law and taxation publishers, Netherlands, 1990. P. 9.

¹⁴ Bernard, T. *The fiducie: the concept of the “trust” is finally incorporated into French law*. In International legal news, 4 tomas, 2 straipsnis [interaktyvus]. An international lawyers network publication, 2007 m. liepos 31 d. [žiūrėta 2007 m. gruodžio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm?x=b11,0.w>.

¹⁵ Informacija pateikiama iš *Netherlands Reports to the Fifteenth International Congress of Comparative Law*. Žr. Koppenol-Laforce, M.E; Kottangen, R.J.P. *The Institution of the Trust and Dutch Law* [interaktyvus]. II.A.3, Bristol, 1998 [žiūrėta 1997 gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.library.uu.nl/publarchief/jb/congres/01809180/15/b.8.pdf>>.

¹⁶ *Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition*, 1 July 1985. Hague Conference on Private International Law [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=59>. Taip pat žr. Harris, J. *The Hague Trusts Convention: Scope, Application and Preliminary Issues*, Hart Publishing, Oxford, 2002. Pažymėtina, kad kontinentinėje Europoje Hagos konvenciją ratifikavo Italija (1990 m.), Malta (1994 m.), Nyderlandų karalystė (1995 m.), Liuksemburgas (2003 m.), Monakas (2008 m.), Šveicarija (2007 m.) – duomenys iš Hague Conference on Private International Law [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=59>.

¹⁷ Sjeff van Erp. *Globalisation or Isolation in new Dutch Property Law? The New Civil Code of the Netherlands and the New Civil Codes of the Netherlands Antilles and Aruba Compared*. In Electronic Journal of

pasirinkimas nebeatitinka šiandienos poreikių atsižvelgiant į pasaulinę rinkų integraciją ir bendrosios teisės tradicijos daiktinės teisės principų skverbimąsi į kontinentinės teisės tradicijos valstybes.

Kanados Kvebeko provincijos naujausias kodifikacijos procesas, kurio pradžia laikytini 1955 metai, truko beveik 50 metų ir šio proceso rezultate 1991 metais buvo priimtas ir 1994 metais įsigaliojo naujasis civilinis kodeksas¹⁸. *CCQ* įtvirtino unikalią patikėjimo teisės sistemą tuo požiūriu, kad nei patikėtojas, nei patikėtinis nėra laikomas turinčiu daiktinę teisę į perduotą patikėjimo teise turtą (*CCQ* 1261 straipsnis¹⁹), o patikėjimo teise perduotas turtas nėra laikomas nei patikėtojo, nei patikėtinio turto dalimi – kitose civilinės teisės sistemose²⁰ patikėtojas išlaiko nuosavybės teisę ir perduoda tik teisę administruoti patikėjimo teise perduotą turtą tol, kol egzistuoja patikėjimo teisė²¹. *CCQ* įtvirtintoje patikėjimo teisės sistemoje (*CCQ* 1260 – 1298 straipsniai) patikėtinis turi išimtines teises kontroliuoti, administruoti ir įgyvendinti visas teises susijusias su patikėtoju turtu ir *CCQ* 1278 straipsnyje²² *expressis verbis* nurodyta, kad patikėtinis veikia kaip administratorius visiško turto administravimo atveju, o turto administravimo taisyklės (ang. *Administration of the property of others*) atitinkamai reglamentuoja tos pačios *CCQ* knygos VII skyrius (*CCQ* 1299 – 1370).

Akivaizdu, kad Lietuvos įstatymų leidėjas, išplėsdamas patikėjimo teisės sampratą (CK 4.107 str. 1 d. numatyta, kad “*Turto patikėjimo teisės subjektai (patikėtiniai) Lietuvos*

Comparative Law [interaktyvus]. Vol. 7.5, December 2003 [žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/75/art75-2.html>>.

¹⁸ *A Short History of the Civil Code Reform*. In Issue: 10th Anniversary of the Civil Code. [interaktyvus][žiūrėta 2008 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gouv.qc.ca/English/ministere/dossiers/code/code-a.htm>>.

¹⁹ “*The trust patrimony, consisting of the property transferred in trust, constitutes a patrimony by appropriation, autonomous and distinct from that of the settlor, trustee or beneficiary and in which none of them has any real right*”.

²⁰ Turimi omenyje tokie teisės institutai kaip *Treuhand*, *Fiducia*, *Bewind*.

²¹ Honore, T. *On Fitting Trusts into Civil Law Jurisdictions* [nepaskelbta][interaktyvus][žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://users.ox.ac.uk/~alls0079/preview.htm>>.

²² “A trustee has the control and the exclusive administration of the trust patrimony, and the titles relating to the property of which it is composed are drawn up in his name; he has the exercise of all the rights pertaining to the patrimony and may take any proper measure to secure its appropriation. A trustee acts as the administrator of the property of others charged with full administration”.

Respublikoje yra valstybės ar savivaldybių įmonės, įstaigos, organizacijos, taip pat gali būti kiti juridiniai ar fiziniai asmenys”, be to, “*Patikėjimo teisė nustatoma asmeniniais tikslais, privačiai ar asmeninei naudai*” – CK 4.106 str. 2 d.), tačiau detalai nereglamentuodamas šių teisinių santykių, nesekė Nyderlandų karalystės pavyzdžiu, tačiau ir neperkėlė Kanados Kvebeko provincijos teisės patikėjimo teisės instituto tokio, koks jis numatytas *CCQ*, ta prasme, kad *expressis verbis* nenurodė, jog turto patikėtinis kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančio turto atžvilgiu veikia kaip turto administratorius visiško turto administravimo atveju. Todėl tokiu atveju, nesant išsamaus Civilinio kodekso ketvirtosios knygos projekto aiškinamojo rašto²³, negalima daryti išvados, kad kito asmens turto administravimo instituto implementavimas Civiliniame kodekse buvo tarptautinės diskusijos, susijusios su *Trust* instituto implementavimu civilinės teisės tradicijos valstybėse, padarins ir kad Lietuvos įstatymų leidėjas, pasekdamas Kanados Kvebeko provincijos naujausios kodifikacijos pavyzdžiu, kito asmens turto administravimą reglamentuojančias normas implementavo Civilinio kodekso ketvirtosios knygos dalyje „Daiktinės teisės“ kadangi šios normos neatsiejamai susijusios su turto patikėjimo teise ir patenka į Civilinio kodekso ketvirtosios knygos aiškinamajame rašte numatytą patikėjimo teisinių santykių sureguliuavimo sritį²⁴.

Vadinasi, naujajame Civiliniame kodekse įtvirtinus kito asmens turto administravimo teisinius santykius reglamentuojančias normas, tačiau jų *expressis verbis* nesusiejus su patikėjimo teisiniais santykiais, šio instituto paskirtis ir taikymo sritis Lietuvos privatinės teisės sistemoje lieka neaiški.

²³ 2000 m. gegužės 16 d. Aiškinamajame rašte Dėl Civilinio kodekso ketvirtosios knygos Nr. P-2529 tik nurodoma, kad “*šioje knygoje pakeistas turto patikėjimo teisinis reguliavimas iš esmės išplečiant šių teisinių santykių subjektų ratą (numatoma, kad turto patikėtiniais ir patikėtojais galės būti ir privatūs asmenys) ir atitinkamai sureguliuojant nustatomus santykius*”.

²⁴ Išnaša 23.

1.2. Kito asmens turto administravimo teisinius santykius reglamentuojančių normų taikymo sritis

Civilinio kodekso 4.236 straipsnyje numatyta, kad „*šio skyriaus normos reglamentuoja kiekvieno asmens, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, veiklą, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas arba kiti įstatymai nustato kitokį turto administravimo būdą*²⁵“. Pažymėtina, kad Civilinio kodekso 4.236 str. 1 dalies formuluotė beveik analogiška CCQ 1299 straipsnio formuluotei²⁶, išskyrus tai, kad pastarajame numatyta, jog kitoks turto administravimo būdas gali būti nustatytas ne tik teisės aktu, bet ir atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, taip sudarant galimybę nukrypti nuo civiliniame kodekse reglamentuojamų turto administravimo taisyklių. Kvebeko įstatymų leidėjas, įtvirtindamas šiuo požiūriu lankstesnę normą civiliniame kodekse sudarė sąlygas teisinių santykių vystymuisi ir taip išvengė galimo teisės normų ir besivystančios praktikos prieštaravimo, kita vertus, Civilinio kodekso nuostata, kad „*šio skyriaus normos reglamentuoja kiekvieno asmens, administruojančio kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, išskyrus atvejus, kai civilinis kodeksas ar kiti įstatymai numato kitokį turto administravimo būdą*“, gali būti vertinama kaip bandymas užtikrinti teisinių santykių stabilumą ir teisinį aiškumą. Tai reiškia, kad net ir tokiais atvejais, kai asmuo tvarko kito asmens reikalus be jokio pavedimo, nurodymo ar išankstinio sutikimo, jo veiklai *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios paprastą kito asmens turto administravimą, kaip numatyta CK 6.229 straipsnio 1 dalyje.

Civilinis kodeksas numato šiuos kito asmens turto administravimo atvejus: nežinia kur esančio fizinio asmens turto apsauga (CK 2.29 str. 1 d.); šeimos teisinių santykių sritis (turto, esančio bendrąją jungtine nuosavybe, tvarkymas (CK 3.94 str. 4 d.); turto, esančio asmenine nuosavybe, aplaidus ar nerūpestingas tvarkymas (CK 3.97 str. 2 d.); sutuoktinių teisių į bendrą turtą arba kreditorių teisių apsauga (CK 3.122 str.); netinkamas

²⁵ Vienas iš pavyzdžių, kai kiti įstatymai numato kitokį turto administravimo būdą, yra Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme (Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598) numatytas autorių teisių ir gretutinių teisių kolektyvinis administravimas.

²⁶ „Any person who is charged with the administration of property or a patrimony that is not his own assumes the office of administrator of the property of others. The rules of this Title apply to every administration unless another form of administration applies under the law or the constituting act, or due to circumstances”.

nepilnamečiam vaikui priklausančio turto tvarkymas (CK 3.185 str. 3 d.); turto valdymas ir tvarkymas globos atveju (CK 3.238 str.); turto valdymas ir tvarkymas rūpybos atveju (CK 3.239 str.), bendrosios nuosavybės teisinių santykių sritis (butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės administravimas, kai šie savininkai neįsteigę bendrijos arba nesudarę jungtinės veiklos sutarties (CK 4.84 str.)), paveldimo turto administravimas (CK 5.65 str.), administravimas, kai uzufruktorius nevykdo esminių pareigų (CK 4.146 str. 2 d.), įkeitimo objektu esančio turto administravimas (CK 4.192 str. 3 d.), kito asmens reikalų tvarkymas be pavidimo (CK 6.229 str. 1 d.), sekvestracija (CK 6.683 str. 4 d.).

Atsižvelgiant į tai, kad ne tik Civilinis kodeksas, bet ir kiti įstatymai, numatantys kito asmens turto administravimo atvejus (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas²⁷ (toliau vadinama "CPK") numato turto administravimą kaip vieną iš laikinųjų apsaugos priemonių (CPK 145 str. 1 d. 5 d.), skolininko turto administravimą kaip priverstinę vykdymo priemonę (CPK 624 str. 2 d. 7 d.), nepateikia baigtinio kito asmens turto administravimo atvejų sąrašo, akivaizdu, kad šio instituto taikymo sritis yra labai plati ir, turto administravimą nustačius sandoriu, siekiant pačiu ekonomiškiausiu ir labiausiai jo poreikius atitinkančiu būdu įgyvendinti jam priklausančią nuosavybės teisę, arba tais atvejais, kai turto savininkas objektyviai negali įgyvendinti šios teisės arba tai yra būtina siekiant apsaugoti trečiųjų asmenų interesus, jis taikomas su daugeliu skirtingos prigimties teisinių santykių, tačiau jo esmė ir paskirtis Lietuvos teisinėje sistemoje nėra aiški.

²⁷ Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2002 m. balandžio 6 d., Nr. 36-1340).

1.3. Kito asmens turto administravimo instituto samprata pagal Lietuvos teisę

Turto administravimo instituto samprata iki šiol nėra atskleista nei Lietuvos teismų praktikoje, nei teisės doktrinoje. Jos neatskleidžia ir gramatinis Civilinio kodekso nuostatų aiškinimas, nes CK 4.236 straipsnio formuluotė neatskleidžia turto administravimo sąvokos turinio, o tik nurodo, kad *“šio skyriaus normos reglamentuoja kiekvieno asmens, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, veiklą, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas arba kiti įstatymai numato kitokį administravimo būdą”*. “Administruoti” (lot. *administratio* – patarnavimas), remiantis Lietuvių kalbos žodynu²⁸, reiškia „valdyti, tvarkyti“²⁹. Taip aiškinamo termino sąvoka gali būti dviprasmiška todėl, kad valdymas Lietuvos teisinėje sistemoje suvokiamas dvejopai – valdymas kaip savarankiška daiktinė teisė ir kaip išvestinė subjektinė teisė³⁰. Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų leidėjo CK 4.236 straipsnyje vartojama formuluotė aiškiai atskleidžia, kad asmuo administruoja (valdo, tvarko) kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, valdymo sąvoka šiuo atveju negali būti suvokiama kaip savarankiška daiktinė teisė (CK 4.22 straipsnyje numatyta, kad *“daikto valdymas nelaikomas savarankiška daiktine teise, kai faktinis daikto turėtojas daikto valdytoju ar savininku pripažįsta kitą asmenį”*, be to, *“daikto valdymu, kaip savarankiška daiktine teise <...> laikomas faktinis daikto turėjimas turint tikslą jį valdyti kaip savą”*), o turi būti aiškinama kaip konkrečių valdymo teisių visuma ir teisė daryti daiktui poveikį³¹. Be to, daug daugiau neaiškumų kyla aiškinantis administravimo sąvokos, naudojamos ne Lietuvos, o užsienio teisės šaltiniuose, prasmę, nes, kaip taisyklė, bendrosios teisės tradicijos valstybėse administravimo ir turto administratoriaus sąvoka dažniausiai vartojama patikėjimo

²⁸ *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2005. Prieiga per internetą: < www.lkz.lt >.

²⁹ Viešojoje teisėje vartojama administravimo sąvoka („Viešasis administravimas – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems norminiams teisės aktams įgyvendinti priimant administracinius sprendimus, teikiant įstatymų nustatytas administracines paslaugas, administruojant viešųjų paslaugų teikimą ir atliekant viešojo administravimo subjekto vidaus administravimą” - Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, Valstybės žinios, 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234) šiame darbe nebus analizuojama.

³⁰ Pakalniškis, Vytautas. *Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse*. Jurisprudencija, Vilnius, 2004, 54 (46) tomas. P. 35.

³¹ Mikelėnas, Valentinas, *et al. Civilinė teisė: vadovėlis*. Kaunas, Vija, 1997. P. 260.

teisės³² ir paveldėjimo institutų³³ kontekste, tačiau šie teisės institutai bendrosios teisės ir civilinės teisės tradicijos valstybėse pasireiškia labai nevienodai³⁴.

Administravimo instituto turinį, sistemiškai aiškinant Civilinio kodekso ketvirtosios knygos XIV skyriaus nuostatas, reglamentuojančias turto administravimo rūšis (CK 4.240 str. 1 d. numatyta, kad *“Turto paprastojo administravimo atveju administratorius privalo priimti turto duodamus vaisius ir pajamas, registruoti skolas ir jas apmokėti iš administruojamo turto, taip pat įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymo ir naudojimu“*, o CK 4.241 numato, kad *“Turto visiško administravimo atveju administratorius, be šio kodekso 4.240 straipsnyje numatytų teisių, taip pat gali perleisti turtą, jį investuoti, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisę į jį, ar keisti jo tikslinę paskirtį“*), sudaro turto administratoriaus teisę valdyti, naudoti ir disponuoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu turtu, tačiau šias teises administratorius įgyvendina ne savo, o naudos gavėjo – turto savininko ar trečiojo asmens, kurio naudai nustatytas administravimas, naudai (CK 4.242 str. 2 d. numatyta, kad *“Administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiai, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais. Administratorius negali jam suteiktų teisių panaudoti savo asmeniniams poreikiams ar trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti“*) ir turi teisę tik į atlyginimą už aukščiau nurodytą turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisių įgyvendinimą (CK 4.238 str. 1 d. *“Turto administratorius turi teisę į atlyginimą, nustatytą administravimą nustatančiam akte, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą administravimas yra nemokamas“*). Faktas, kad administratorius valdo, naudoja ir disponuoja turtu ne savo, o šio turto savininko interesais ir turi teisę tik į atlyginimą už šių teisių įgyvendinimą, sukelia ne tik šios teisės kvalifikavimo kaip *ius in rem* problemą (pavydžiui, enciklopedinio pobūdžio leidinyje „Namų advokatas“³⁵, kuriame koncentruotai pristatoma Lietuvos teisinė sistema, pateikiant daiktinės teisės sąvoką nurodoma, kad *„daiktinė teisė – absoliuti teisė,*

³² Tačiau dažnai patikėjimo teisės srityje vartojama ne administravimo, o valdymo (eng. *management*) sąvoka. Žr. Lawson, F.H; Rudden, Bernard. *The law of property*. Third revised edition. Oxford University Press: Clarendon Law Series, 2002. 86 – 88 p. ISBN 0-19-829993-1.

³³ Lawson, F.H; Rudden, Bernard, išnaša 33. P. 159-169.

³⁴ Plačiau apie skirtingų teisės tradicijų teisės terminų vartojimo problematiką žr. – Sjeff van Erp. *Editorial - European Private Law: A European Standing Committee on Legal Terminology as a Next Step?*. In Electronic Journal of Comparative Law [interaktyvus]. Vol. 9.2, July 2005 [žiūrėta 2008 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą < <http://www.ejcl.org/92/editor92.html> >.

³⁵ *Namų advokatas*. Teisinės informacijos centras. Sudarytojas Prapiestis, Jonas. Vilnius, 2002, psl. 179.

pasireiškianti teisės turėtojo galimybe įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ar tik kai kurias iš jų. Dabar galiojantys Lietuvos Respublikos įstatymai reglamentuoja šias daiktines teises: nuosavybės teisė, patikėjimo teisė, servitutas, uzufruktas, užstatymo teisė, ilgalaikė nuoma, hipoteka, įkeitimas, daikto sulaikymas, kito asmens turto administravimas“. Akivaizdu, kad leidinio autoriai, kito asmens turto administravimo institutą priskirdami daiktinės teisės kategorijai, vadovavosi įstatymų leidėjo pateikta CK ketvirtosios knygos normų klasifikacija ir *numerus clausus* principu, tačiau siekiant atsakyti į klausimą, ar tikrai turto administravimas yra daiktinė teisė, būtina išsiaiškinti ar turto administravimo institutas atitinka *ius in re aliena* požymius), bet ir subjektyviosios nuosavybės teisės vientisumo koncepcijos problemą tuo atveju, kai administratoriui suteikiami plačiausi savo turiniu įgaliojimai ne tik valdyti ir naudoti, bet ir disponuoti kitam asmeniui priklausančiu turtu.

1.3.1 Kito asmens turto administravimo ryšys su atstovavimo teisiniais santykiais

Turto administratorius visiško turto administravimo atveju turi teisę disponuoti turtu („turto visiško administravimo atveju administratorius, be šio kodekso 4.240 straipsnyje numatytų teisių, taip pat gali perleisti turtą, jį investuoti, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisę į jį, ar keisti jo tikslinę paskirtį“ – CK 4.241 str.), todėl sistemaiškai aiškinant Civilinio kodekso normas - CK 4.48 str. 1 d. numato, kad „perduoti nuosavybės teisę gali tik pats savininkas arba savininko įgaliotas asmuo“ – darytina išvada, kad visiško turto administravimo atveju administratorius veikia kaip savininko įgaliotas asmuo – atstovas. Tačiau CK antrosios knygos komentaro rengėjai³⁶ nurodo, kad „turto administratorius, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, nėra laikomas asmens, kurio turtą administruoja, atstovu (pavyzdžiui, Vokietijos teisės doktrinoje nėra vieningos nuomonės dėl turto administravimo ir atstovavimo tarpusavio santykio. Vieni autoriai administratorių laiko tarnybos funkcijas vykdančiu asmeniu (tarnybos teorija, vok. Amstheorie), kiti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančio turto administratorių laiko to asmens atstovu pagal įstatymą, tačiau tik to turto, kurį jis administruoja, atžvilgiu (atstovo teorija, vok. Vertretertheorie), tačiau vis dėlto administravimo teisiniams santykiams, nors šie nėra atstovavimo santykiai, mutatis mutandis gali būti taikomos atstovavimo normos“. Tokią išvadą autoriai daro atsižvelgdami į tai, kad administratoriaus ir atstovo teisei padėčiai būdingi panašūs bruožai: administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiai, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais, jis turi vengti asmens, kurio turtą administruoja, ir savo asmeninių interesų konflikto (CK 2.135 str., 4.242 str. 2 d., 4.243 str. 1 d.); administratorius, kuris veikia savo vardu, turi atskleisti faktą, kad veikia kaip administratorius (CK 2.133 str. 1 d., 4.237 str.), administratoriui viršijus savo įgaliojimus administruojant turtą atsiranda panašių padarinių, t.y. pats administratorius atsako tretiesiems asmenims, išskyrus atvejus, kai naudos gavėjas (asmuo, kurio turtą administratorius tvarko) vėliau patvirtino sandorį arba trečiasis asmuo žinojo, jog administratorius veikdamas viršijo savo įgaliojimus (CK 2.136 str., 4.244 str. 2 d.); administratorius gali pavesti atlikti tam tikrus veiksmus kitam asmeniui (perįgalioti) (CK 2.145 str., 4.247 str. 3 d.), panašūs administratoriaus ir atstovo įgaliojimų

³⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga, Asmenys. Justitia, Vilnius, 2002. Pirmasis leidimas, P. 258-259.

pasibaigimo pagrindai (CK 2.147, 4.251 str.). Be to, turto administravimo ir atstovavimo teisinių santykių institutą vienija ir nustatymo pagrindai. R. Stanislovaitis savo monografijoje „Komerčinė teisė“³⁷ analizuodamas komercinio atstovavimo sampratą nurodo, kad atstovavimas (kaip ir kito asmens turto administravimas³⁸) skirstomas atsižvelgiant į jo atsiradimo pagrindą ir „skiriamas sutartinis (atsiranda susitarimo (advokato paslaugos) arba įstatymo numatytos sutarties (agentinės, darbo, bendrijos steigimo, pavedimo, patikėjimo teisės, kito asmens turto administravimo, valdymo ir kt.) pagrindu) ir įstatyminis (atsiranda įstatymo, administracinio akto, teismo sprendimo, bendrovės įstatų ar bendrasavininkų susirinkimo sprendimo pagrindu ir kt. norminiais pagrindais)“. Šiame darbe³⁹ autorius taip pat nurodo, kad „atstovavimo esmę išreiškia ta aplinkybė, kad už civilinės teisės subjektus sutartis sudarinėja ir kitokius teisinius veiksmus atlieka jų įgalioti asmenys. Iš atstovaujamojo asmens sudarytų sutarčių ir kitų juridinių veiksmų atstovas sau neįgyja jokių juridinių teisių ir pareigų. Atstovavimas savo esme yra civilinis teisinis santykis, atsirandantis atstovo ir atstovaujamojo susitarimo, įstatymo, administracinio akto ar sutarties pagrindu. Juo remdamasis atstovas išreiškia atstovaujamojo valią jam suteiktų įgaliojimų ribose ir jo vardu sudaro sutartis arba atlieka kitokio pobūdžio juridinius veiksmus, kurie atstovaujajam sukuria, pakeičia ar panaikina teises ir pareigas (prievoles)“. Vadinasi, turto administratorius turto administravimą nustatančiame akte numatytų jam suteiktų įgaliojimų ribose įgyvendina jam suteiktas valdymo, naudojimo ir disponavimo turto teises ir atstovauja turto savininką santykiuose su trečiaisiais asmenimis ir turto administravimui *mutatis mutandis* gali būti taikomos atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančios teisės normos⁴⁰.

Kita vertus, CK 2.132 straipsnyje *expressis verbis* numatyta, kad „atstovais nelaikomi asmenys, kurie veikia savo vardu, nors ir dėl kito asmens interesų“, o turto administratorius, nors ir veikdamas naudos gavėjo interesais, sandorius sudaro savo vardu („Administratorius

³⁷ Stanislovaitis, R. *Komerčinė teisė*. Vilnius, Eugrimas, 2005. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. P. 92.

³⁸ Žr. 2.1 šio darbo skyrių.

³⁹ Išnaša 37.

⁴⁰ Tokios pat nuomonės laikomasi ir Nyderlandų karalystės teisės doktrinoje, kur nurodoma, kad atstovavimo teisiniai santykiai atsiranda ne tik įgaliojimo atveju, bet ir tais atvejais, kai asmuo administruoja kitam asmeniui priklausantį turtą (*bewind, negotiorum gestio* atveju, etc) - Žr. Westbroek, W. *Representation (Including Agency) and Juridic Persons*. In Introduction to Dutch Law for Foreign Lawyers. Prepared under the auspices of the Netherlands Comparative Law Association. Kluwer, Deventer, The Netherlands, 1978. P. 145.

nėra asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims pagal prievoles, kurios atsirado administruojant turtą, išskyrus atvejus, kai jis veikė savo vardu“ – CK 4.244 str. 1 d.) – sudarydamas sandorius jis privalo atskleisti tik turto administravimo faktą (*„Administratorius, sudarydamas sandorius, privalo nurodyti, kad jis veikia kaip administratorius“* - CK 4.237 str. 2 d.). Be to, tais atvejais, kai turto administratorius veikia savo vardu, jis yra asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims (CK 4.244 str. 1 d.). Iš to, kas aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad turto administravimo institutas turėtų būti laikomas *sui generis* atstovavimo institutu, kuris ypač aktualus sutartinio administravimo atveju⁴¹.

Turto administravimo teisinių santykių ryšys su atstovavimo teisiniais santykiais taip pat suponuoja išvadą, kad tuo atveju, kai asmuo kito asmens interesais įgyvendina šiam asmeniui nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teises, tarp šių asmenų, kaip ir atstovavimo atveju, susiklosto fiduciariniai teisiniai santykiai – kaip pažymėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo byloje⁴² *„esminis atstovavimo santykių požymis yra jų fiduciarinis pobūdis, t. y. šie santykiai grindžiami sutarties šalių abipusiu pasitikėjimu ir atstovo lojalumu atstovaujajam“*. Šią išvadą patvirtina tiek R. Greičiaus

⁴¹ Be aptarto atstovavimo materialiosios civilinės teisės prasme būtina paminėti ir turto administravimo ryšį su atstovavimu kaip civilinio proceso teisės institutu, kadangi šių institutų paskirtis ir esmė skiriasi: civilinėje teisėje atstovas visada visiškai pakeičia atstovaujimąjį, o civiliniame procese kartu su atstovu lygiagrečiai gali dalyvauti ir atstovaujamas (CPK 51 str. 1 d.), civiliniame procese atstovo įgaliojimų apimtį lemia ne tik įgaliojimas, bet ir įstatymas, be to, atstovais civiliniame procese gali būti tik fiziniai asmenys (CPK 56 str.) – žr. Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. T.1. Vilnius, Justitia, 2003. P. 284-285. Turto administratoriaus teisę atstovauti turto savininką byloje, susijusiose su administruojamu turtu, numato CK 4.242 str. 4 d., kurioje numatyta, kad *“administratorius turi teisę pareikšti su turto administravimo susijusius ieškinius, taip pat įstoti į kitų asmenų pradėtą bylą, susijusią su administruojamu turtu“*. Atsižvelgiant į tai, kad šie atstovavimo santykiai atsiranda įstatymo pagrindu, jie turėtų būti kvalifikuoti kaip atstovavimas pagal įstatymą, todėl tokiu atveju logiška, kad tokio atstovo įgaliojimų apimtis taip pat numato įstatymas – nurodytame CK straipsnyje numatyta, kad turto administratorius turi teisę tik pareikšti ieškinius, susijusius su administruojamu turtu ir įstoti į kitų asmenų pradėtą bylą. Tokią įstatymų leidėjo poziciją ir tik šių dviejų konkrečių teisių turto administratoriui suteikimą visiškai pateisina atstovavimo, kaip civilinio proceso teisės instituto, esmė – atstovauti teisme turėtų tik atitinkamos kvalifikacijos teisininkai, atsižvelgiant į tai, kad civilinis procesas reikalauja nemažai teisės žinių, be to, kitu atveju, įstatyme numačius, kad turto administratorius turi platesnius įgaliojimus civiliniame procese, iškiltų įstatymų kolizijos problema tuo aspektu, kad turto administratoriais gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys (CK 4.237 str. 1 d.), o būti atstovais civiliniame procese – tik fiziniai asmenys. Tačiau CPK 52 str. 2 dalis numato išimtį, kai turto administratoriui įstatymu suteikiamos teisės ne tik pareikšti ieškinį ar įstoti į bylą, bet ir atstovauti kitus interesus civiliniame procese - *“byloje turinčiam dalyvauti fiziniam asmeniui, nustatyta tvarka pripažintam nežinia kur esančiu, atstovauja jo turto administratorius (laikinasis administratorius), paskirtas nežinia kur esančio fizinio asmens turtui saugoti ir tvarkyti. Apie tai jis pateikia teismui atitinkamą dokumentą“*.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2006 m. rugėjo 11 d. nutartis Nr. 3K-3-479/2006 S.V. v. J.V. kat. 43.2; 114.11.

studijoje, analizuojant ir apibendrinant fiduciarinių santykių teorijas, išskirti pagrindiniai fiduciarinių santykių elementai: asmuo kontroliuoja, valdo kitos šalies turtą; asmuo prisiima atsakomybę veikti kitos šalies naudai; asmuo suteikia konfidencialią informaciją kitam asmeniui⁴³, tiek CK nuostatos, reglamentuojančios turto administratoriaus veiklą – “*Administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiai, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais. Administratorius negali jam suteiktų teisių panaudoti savo asmeniniams poreikiams tenkinti*” (CK 4.242 str. 2 d.); “*Administratoriui draudžiama panaudoti savo funkcijas asmeniniams interesams. Apie kiekvieną interesų konfliktą administratorius privalo nedelsdamas pranešti naudos gavėjui*“ (CK 4.243 str. 1 d.)⁴⁴.

Šiame kontekste taip pat iškyla klausimas, ar turto savininkas, suteikęs turto administratoriui teises disponuoti turtu, pats išlaiko šią teisę. Civiliniam kodeksui apskritai nereglamentuojant šio klausimo, darytina išvada, kad turto savininko teisės ribojamos tik teisės aktuose *expressis verbis* nustatytais atvejais – pavyzdžiui, CK 3.97 str. 2 d. numatytu atveju, kai administravimas nustatomas sutuoktiniui asmenine nuosavybe priklausančiam turtui tuo atveju, kai sutuoktinis jį tvarko aplaidžiai ar taip neprotingai ir nerūpestingai, jog kyla grėsmė šeimos interesams dėl to, kad tas turtas gali būti prarastas ar iš esmės sumažėti, o turto administravimą nustačius sandoriu, CK neįtvirtina jokių draudimų turto savininkui veikti ir disponuoti turtu pačiam, todėl remiantis civilinės teisės dispozityvumo principu savininko teisės veikti savo vardu nėra ribojamos, išskyrus konkrečiai nurodytus atvejus. Tokiu atveju, kai disponuoti turtu ir įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymu ir naudojimu, savo vardu kiekvienas asmeniškai – turto savininkas ir turto administratorius (atskleisdamas tik turto administravimo faktą) – turi du asmenys, kyla subjektyviosios nuosavybės teisės fragmentiškumo problema, nes turto administratoriui suteikus nuosavybės teisės turinį sudarančias valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ir jam santykiuose su trečiaisiais asmenimis veikiant savo vardu, nuosavybės teisė *de facto* padalinama tarp dviejų asmenų – turto administratorius nuosavybės teisės turinį sudarančias teises tokiu atveju įgyvendina turto, kuris nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui (kurio teisės pačiam naudotis subjektyviaja nuosavybės teise nėra ribojamos) atžvilgiu, kas nesuderinama su

⁴³ Greičius, R. *Įmonės vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius, 2005, P. 29.

⁴⁴ Be to, fiduciarinis teisinių santykių pobūdis ypač aktualus patikėjimo teisės atveju – žr. Hartkamp, A, *et al. Towards a European civil code*. Second revised and expanded edition. Kluwer law international, The Hague, 1998. P. 582.

civilinės teisės jurisdikcijos valstybių nuosavybės teisės vientisumo koncepcija. Be to, net ir darant prielaidą, kad toks reglamentavimas, Civiliniame kodekse įtvirtinus turto atskirumo principą („*Administratorius neturi teisės sujungti ar sumaišyti administruojamo turto su savo turto, naudoti administruojamo turto ar informacijos, susijusios su turto administravimu, savo interesams, išskyrus atvejus, kai tai leidžia daryti naudos gavėjas ar turto administravimą nustatęs aktas*“ – LR CK 4.243 str. 1 d.) ir numačius, kad administratorius veikia ne savo, o naudos gavėjo naudai, buvo numatytas siekiant sudaryti galimybes patikėjimo teisės (jei laikysim, kad turto patikėtinis veikia kaip visiškas turto administratorius patikėto turto atžvilgiu, nors CK to *expressis verbis* ir nenumato) taip, kaip ji suprantama bendrosios teisės tradicijos valstybėse, veikimui Lietuvos teisinėje sistemoje, net ir neperleidus nuosavybės teisės titulo⁴⁵, toks nuosavybės teisių padalijimas tarp dviejų asmenų nenumačius, kokias teises administruojamo turto atžvilgiu išlaiko ar neišlaiko jo savininkas, gali sukelti ne tik teorinių, bet ir didelių praktinių problemų.

⁴⁵ Pažymėtina, kad ir Hagos konvencija dėl patikėjimo teisei taikytinos teisės ir pripažinimo nepripažįsta nuosavybės teisės titulo perleidimo patikėtinui kaip fundamentalaus *Trust* požymio – žr. Hartkamp, A, *et al. Towards a European civil code*. Second revised and expanded edition. Kluwer law international, The Hague, 1998. P. 578.

1.3.2 Kito asmens turto administravimo instituto kvalifikavimas

Kito asmens turto administravimo vieta Civilinio kodekso struktūroje, formaliai pritaikius *numerus clausus* principą, ir turto administratoriui suteikiamų teisių pobūdis – valdyti, naudoti, o visiško turto administravimo atveju net ir disponuoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu turtu, turėtų lemti kito asmens turto administravimo instituto kvalifikavimą kaip ribotą daiktinę teisę į svetimą daiktą, tačiau toks kvalifikavimas turi būti pagrįstas teisės administruoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančią turtą atitikimo daiktinių teisių požymiams analize.

Atsakymo pateikimą į klausimą, ar asmens teisė administruoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančią turtą gali būti kvalifikuota kaip *ius in re aliena*, pasižyminti visais būtiniais daiktinės teisės bruožais, apsunkina ir ta aplinkybė, kad pačios subjektyviosios daiktinės samprata kinta – kaip nurodo dr. A. Smaliukas savo disertacijoje⁴⁶ „*Kilnojamojo turto įkeitimo teisės analizė ir harmonizavimas: lyginamoji analizė*“, tradiciniai daiktinės teisės požymiai, tokie kaip galimumas tik materialų turtą (daiktus) kvalifikuoti daiktinės teisės objektu⁴⁷ ar sekimo teisė (pranc. *droit de suite*) netenka savo istorinio *raison d'être*, o modernios subjektyviosios daiktinės teisės esmė turėtų būti laikomi absoliutumus – galimybė ginti daiktinę teisę *in rem* reikalavimų pagrindu ir galimybė ją panaudoti *erga omnes*, pranašumo prieš kitus teisių į tą patį objektą turėtojus savybė (pranc. *droit de préférence*) ir daiktinės teisės išlikimas skolininko bankroto atveju, be to, svarbu yra tai, kad daiktinių teisių galiojimas *erga omnes*, pranašumas ir išlikimas skolininko bankroto metu priklauso nuo to, ar šios teisės buvo tinkamai išviešintos.

Vien iš CK ketvirtosios knygos XIV skyriaus pavadinimo – “Kito asmens turto administravimas” - akivaizdu, kad administravimo objektas gali būti ne tik materialūs individualiais ar rūšiniais požymiais apibūdinti daiktai, bet turtas *largo sensu*, t.y. administravimo objektu gali būti ir nematerialus turtas, *inter alia* nematerialūs vertybiniai

⁴⁶ Smaliukas, Andrius. *Kilnojamojo turto įkeitimo teisės reforma ir harmonizavimas: lyginamoji analizė*. Socialinių mokslų srities teisės krypties (OIS) daktaro disertacija. Vilnius, 2003.

⁴⁷ Apie daiktinės teisės sampratos pokyčius taip pat žr. – Pakalniškis, V. *Nuosavybės teisės doktrina ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*. Jurisprudencija, tomas 28, 2002. P.69-79.

popieriai, išskyrus asmenines vertybes, pavyzdžiui asmens teisę į privatų gyvenimą ar vardą⁴⁸.

CK 4.250 straipsnyje įtvirtinus administravimo pasibaigimo pagrindus ir nurodžius, kad turto administravimas baigiasi pasibaigus naudos gavėjo teisėms į administruojamą turtą, akivaizdu, kad tuo atveju, kai administruojamo turto nuosavybės teisė perleidžiama trečiajam asmeniui, baigiasi ne tik visos turto savininko teisės į turtą, bet ir asmens teisė administruoti šį turtą. Kita vertus, darant prielaidą, kad turto administravimas yra daiktinės nuosavybės teisės suvaržymas (tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad nustačius turto administravimą turto savininko teisės veikti savo vardu yra ribojamos), reikėtų vadovautis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateikta daiktinės teisės suvaržymo koncepcija. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje savo bylų⁴⁹ pažymėjo, kad „įstatymas nepateikia daiktinės teisės suvaržymą apibrėžimo ar suvaržymų sąrašo. Nuosavybės teisės turinį sudaro teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės objektą ir juo disponuoti (CK 4.37 straipsnis). Bet kurios iš šių teisių ribojimas, atsiradęs sutarties pagrindu, yra prievoliniu pagrindu kilęs daiktinės teisės – nuosavybės teisės – suvaržymas. Tai vienas iš registruojamų juridinių faktų (CK 4.253 straipsnis, 4.254 straipsnio 1 punktas)“. Vadovaujantis šia precedentine Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimi ir laikant, kad turto savininkui sandoriu nustačius turto administravimą ribojamos jo teisės pačiam valdyti, naudoti ir disponuoti turtu, turto administravimas turėtų būti kvalifikuotas kaip daiktinės nuosavybės teisės suvaržymas – tokią išvadą atitiktų ir CK 4.254 str. 8 p. nuostata, kad viešame registre registruojamas su daiktais, teisių į juos suvaržymais bei daiktinėmis teisėmis susijęs turto administravimo faktas. Todėl, vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimu, pateikiamu nurodytoje byloje „viešame registre įregistruotas daiktinės nuosavybės teisės suvaržymas <...> dėl ryšio su daiktu, per tai taikant absoliutumą ir sekimo principus yra privalomas bet kuriam daiktą nuosavybėn įgijusiam

⁴⁸ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (priimtas 1999 m. gegužės 18 d., Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598) numato autorių teisių ir gretutinių teisių kolektyvinį administravimą, tačiau šių teisių administravimas patenka į CK 4.236 str. 1 d. numatytą atvejų sąrašą, kai kiti įstatymai numato kitokį administravimo būdą, nei numatyta CK ketvirtosios knygos XIV skyriuje.

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2006 m. birželio 5 d. nutartis Nr. 3K-3-377/2006 *Klaipėdos apskrities viršinininko administracija v. I.M.* kat. 33; 95.2; 121.13.

asmeniui, nors jo įgijimo sandoryje tai nenurodyta. Toks įgijėjas negali gintis sąžiningumu, nes nuosavybės teisės ribojimo faktas yra paviešintas per registrą”, reikėtų daryti išvadą, kad turto administravimas, kaip nuosavybės teisės suvaržymas, daiktą perleidus kitam asmeniui jam yra privalomas. Kita vertus, kadangi, kaip nurodyta aukščiau, nesant imperatyvaus draudimo savininkui valdymo, naudojimo ir disponavimo teises įgyvendinti asmeniškai, turto administravimą vis dėlto reikėtų laikyti ne daiktinės nuosavybės teisės suvaržymu, o juridiniu faktu, susijusiu su subjektyviaja nuosavybės teise, kurio registravimas viešame registre skirtas trečiųjų asmenų informavimui apie turto administravimo faktą, kuris pasibaigia pasibaigus turto savininko teisėms į turtą (CK 4.250 str. 1 d.). Tačiau tai, kad administravimo teisė nepasižymi sekimo požymiu ir jos objektu gali būti ne tik materialūs daiktai, dar nereiškia, kad ši teisė negali būti laikoma modernia *ius in re aliena* – kaip minėta, moderniosios daiktinės bruožais laikomi absoliutumas, pranašumas ir išlikimas bankroto atveju.

Asmens teisės administruoti turtą absoliutumas – galimybė panaudoti ją *erga omnes* ir galimybė ginti ją *in rem* reikalavimų pagrindu visų pirma priklauso nuo tinkamo šios teisės išviešinimo - daiktinių teisių absoliutumas ir trečiųjų asmenų pareiga gerbti šias teises sąlygoja tai, kad tretieji asmenys turi būti informuoti apie egzistuojančias daiktines teises. Informavimas apie daiktines teises ir jų turėtojus skiriasi priklausomai nuo to, kas yra daiktinės teisės objektas. Kalbant apie kilnojamuosius daiktus, informavimo faktas yra glaudžiai susijęs su daikto valdymo faktu. Nekilnojamųjų daiktų kontekste tretieji asmenys yra informuojami pasitelkiant šiuo tikslu sukurtas valstybines registravimo sistemas. CK ketvirtosios knygos XV skyrius reglamentuoja daiktų, daiktinių teisių ir juridinių faktų registravimą. Šio skyriaus 4.253 straipsnio antroje dalyje numatyta, kad nekilnojamieji daiktai ir pagal prigimtį kilnojamieji daiktai, kurie yra suformuoti įstatymų nustatyta tvarka ir kurių įgijimo ir perleidimo pagrindų registravimą nustato teisės aktai, teisių į juos suvaržymai, daiktinės teisės, o įstatymų numatytais atvejais – ir juridiniai faktai, turi būti registruojami viešame registre. Toliau nurodytuose teisės aktuose įstatymų leidėjas naudoja formuluotes, kuriose turto administravimas *expressis verbis* įvardijamas juridiniu faktu, bet ne daiktine teise: visų pirma, Civilinio kodekso 4.254 straipsnio 1 dalies 8 punkte numatyta, kad „*viešame registre turi būti registruojamas su daiktais, teisių į juos suvaržymais bei daiktinėmis teisėmis susijęs turto administravimo faktas*“; antra, Nekilnojamojo turto

registro įstatymo⁵⁰ 11 straipsnyje pateikiamas registruojamų daiktinių teisių į nekilnojamuosius daiktus sąrašas – nuosavybės teisė, turto patikėjimo teisė, valdymas kaip savarankiška daiktinė teisė, servitutas, uzufрукtas, užstatymo teisė (superficies), ilgalaikė nuoma (emphyteusis), o 12 straipsnio 8 punkte numatyta, kad „*nekilnojamojo turto registre turi būti registruojamas su nekilnojamaisiais daiktais, daiktinėmis teisėmis į juos ir šių teisių suvaržymais susijęs turto administravimo faktas*“.

Galimybė ginti administravimo teisę *in rem* reikalavimų pagrindu įtvirtinta CK 4.34 str. 1 d. („*Kiekvienas valdytojas turi teisę ginti esamą valdymą ir atnaujinti esamą valdymą*“). Kaip nurodo V. Pakalniškis savo darbe „*Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse*“, perdavus daiktą pagal sutartį (šiuo atveju – nustačius sutartinį administravimą), faktinį ryšį su daiktu įgyja asmuo, kuriam daiktas perduotas, todėl tuo pačiu pagrindu jis įgyja ir galimybę apginti valdymą vadinamuoju posesoriniu ieškiniu, nors pažeidėjas būtų ir pats to daikto savininkas – „*savininko ir titulinio valdytojo santykis yra sutartinis, vadinasi, reliatyvinis, tačiau titulinio valdytojo faktinis valdymas peržengia reliatyvinio santykio ribas. Jis visų kitų asmenų pripažįstamas daikto valdytoju, o jo valdymas gali būti ginamas kaip absoliutinė daiktinė teisė <...>. Posesorinis ieškinys gali būti ne tik vindikacinio, bet ir negatorinio ieškinio alternatyva. Asmuo, kuris prarado daikto valdymą arba susidūrė su pažeidimo grėsme, kaip tai numatyta CK 4.35 straipsnyje, savo teisėms ginti pasirinkęs posesorinį ieškinį, jame turi suformuluoti ieškinio dalyką kaip reikalavimą atkurti pažeistą valdymą arba pašalinti trukdymus valdyti*“⁵¹. Vadinasi, turto administratorius, kuris faktiškai valdo jam perduotą administruoti turtą, turi teisę ginti šį valdymą pareikšdamas ieškinį dėl valdymo gynimo (CPK 419 – 423 straipsniai).

Nors CK 4.250 straipsnis *expressis verbis* nenumato turto administravimo pasibaigimo naudos gavėjui iškėlus bankroto bylą, tačiau remiantis loginiu-sisteminu normų aiškinimu akivaizdu, kad turto savininkui (naudos gavėjui) iškėlus bankroto bylą jo turtui nustatytas sutartinis administravimas baigiasi ir turtas turi būti perduodamas bankrutuojančios įmonės turtą administruojančiam teismo paskirtam administratoriui: CK 6.763 str. 1 d. 7 p. numatyta, kad „*pavedimo sutartis, be kitų prievolių pasibaigimo pagrindų, taip pat baigiasi, kai vienai iš šalių iškeliamas bankroto byla*“ (turto administravimui, kaip *sui*

⁵⁰ Valstybės žinios, 1996, Nr. 100-2261.

⁵¹ Išnaša 30, P. 38.

generis atstovavimui, kaip minėta anksčiau *mutatis mutandis* taikomos atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančios normos), be to, CK 6.967 str. 1 d. 4 p. numatyta, kad “*turto patikėjimo sutartis baigiasi <...> kai patikėtoji iškelia bankroto bylą*“ (ši analogija būtų taikoma tuo atveju, jei laikytume, kad turto patikėjimo atveju turto patikėtinis veikia kaip visišką turto administratorius), o Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 1 p. numatyta, kad “*Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą įmonės valdymo organai privalo perduoti administratoriui įmonės turtą pagal finansinę atskaitomybę, sudarytą nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos duomenimis, ir visus dokumentus per teismo nustatytus terminus*”. Taigi tuo atveju, kai turto savininko turtui buvo nustatytas sutartinis administravimas, jam iškelus bankroto bylą, sutartis dėl turto administravimo pasibaigia, o administruojamas turtas, atsižvelgiant į bankroto proceso esmę ir paskirtį, turi būti perduodamas teismo paskirtam bankrutuojančios įmonės turtą administruojančiam administratoriui, ir administratorius turi teisę Įmonių bankroto įstatymo numatyta tvarka reikalauti jam priklausančio atlyginimo⁵². Tokią išvadą patvirtina ir Kanados Kvebeko provincijos Civilinio kodekso normų analizė – CCQ 1355 straipsnyje *expressis verbis* įtvirtinta, kad turto administravimas baigiasi tuo atveju, kai naudos gavėjui iškelia bankroto bylą⁵³. Faktas, kad Lietuvos įstatymų leidėjas CK 4.250 straipsnyje *expressis verbis* neįtvirtino bankroto bylos iškėlimo kaip vieno iš turto administravimo pasibaigimo atvejų, galėtų būti pateisintas ta aplinkybe, kad CK 4.192 straipsnyje numatytas vienas iš turto administravimo atvejų – skolininkui neįvykdžius hipoteka užtikrinto įsipareigojimo kreditorius turi teisę savo reikalavimą patenkinti kreipdamasis į hipotekos teisėją ir prašydamas, kad įkeistas daiktas būtų perduotas jam administruoti – naudos gavėjo bankroto atveju nesibaigia.

Teisė administruoti kito asmens turtą neturėtų būti laikoma ir turinčia pranašumą prieš prievolines teises – administratorius, veikdamas kaip *sui generi* atstovas, valdo, naudoja ir disponuoja turtu jo savininko interesais, ir iš esmės turi teisę tik į atlyginimą už aukščiau

⁵² Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 7 d. 4 p. numatyta, kad “*jei per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos administratorius pranešė suinteresuotiems asmenims, kad įmonės sudarytų sutarčių, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, nevykdys, šios sutartys (tarp jų nuomos, panaudos), išskyrus darbo sutartis ir sutartis, iš kurių kyla bankrutuojančios įmonės reikalavimo teisės, laikomos pasibaigusiomis, o dėl šios priežasties atsiradę reikalavimai yra tenkinami šio įstatymo 35 straipsnyje nustatyta tvarka*”.

⁵³ „*The duties of an administrator are also terminated where the beneficiary becomes bankrupt or is placed under protective supervision, if that affects the administered property*“.

nurodytų teisių įgyvendimą, tačiau pats asmeniškai neturi reikalavimo teisės nukreiptos į administruojamą turtą.

Iš to, kas aukščiau išdėstyta, akivaizdu, kad teisė administruoti kito asmens turtą nors ir pasižymi absoliutumu, gali būti panaudota *erga omnes*, ir gali būti ginama *in rem* reikalavimų pagrindu, ji turi ir daugelį tradiciškai suvokiamų prievolinės teisės požymių: jai nebūdinga *droit de suite*, jos objektu gali būti ne tik daiktai, bet ir turtinės teisės, o jos absoliutumas yra sąlyginis, nes naudos gavėjas turi teisę bet kada panaikinti turto administravimą (CK 4.250 str. 4 p.). Šis dvilypumas galėtų būti paaiškintas pasitelkiant profesoriaus V. Mikelėno pasiūlytą daiktinės turtinės prievolės koncepciją⁵⁴, kuri laikytina prancūzų civilinės teisės mokyklos kūriniu, ir, be Prancūzijos, šiuo metu tiesiogiai įtvirtinta JAV Luizianos valstijos civiliniame kodekse⁵⁵, ir pripažįstama daugelio valstybių teisės doktrinos, įskaitant ir Kanados Kvebeko provinciją. Daiktinė turtinė yra tokia prievolė, kuri susijusi su tam tikra daiktine teise ir yra jos priklausinys, ir ji sieja skolininką ir kreditorių, turintį daiktinę teisę į tam tikrą daiktą; daiktinė turtinė prievolė gali būti neatsiejamai susijusi nuosavybės teise ar kitokia daiktine teise ir iš šios prievolės atsiranda dvejopos šalių teisės ir pareigos. Pavyzdžiui, turto patikėjimo atveju, nors Civilinis kodeksas *expressis verbis* to ir nenumato, laikant, kad patikėtinis veikia kaip turto administratorius visiško turto administravimo atveju – šalys įgyja tam tikras papildomas, šalutines teises ir pareigas, kurios reikalingos patikėjimo teisei užtikrinti ir veiksmingai įgyvendinti. Vadinasi, turto patikėtinis, veikdamas kaip visiškas turto administratorius, privalo sudaryti turto aprašą, apdrausti turtą nuo vagystės, gaisro ar kitų gaivalinių nelaimių (CK 4.245 str. 1 d.), o naudos gavėjas (patikėtojas) turi teisę tikrinti sąskaitas ir kitus finansinės atskaitomybės dokumentus, kreiptis į teismą ir reikalauti paskirti administratoriaus veiklos ir pateiktos ataskaitos auditą (CK 4.249 str. 3 d.). Tokia daiktinė prievolė yra koreliatyvi, neatsiejamai susijusi su daiktine teise. Ši daiktinė turtinė prievolė seka paskui daiktą (lot. *accessorius sequitur naturam sui principalis*) – turto patikėtinį pakeitus kitu asmeniu, daiktinės prievolės nesibaigia, o išlieka ir naujamam turto patikėtiniui, be to, kadangi šalių teisės ir pareigos, susijusios su daiktine teise, yra tam tikri daiktinės teisės priklausiniai, pasibaigus patikėjimo teisei, baigiasi ir šios išvestinės šalių teisės ir pareigos.

⁵⁴ Mikelėnas, Valentinas. *Prievolių teisė*. Pirmoji dalis. Justitia, Vilnius, 2002. P. 76.

⁵⁵ *Louisiana Civil Code*. Comments and Complete Text. 1998 edition. Edited by A. N. Yiannopoulos. Tulane: West's Louisiana Deskbooks, 1998. P. 333-334.

Iš to, kas aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad kito asmens turto administravimo institutas, nors ir implementuotas ketvirtosios Civilinio kodekso knygos dalyje “Daiktinės teisės” ir pasižymintis tam tikrais daiktinės teisės bruožais, negali būti kvalifikuotas kaip *ius in re aliena*, ir turėtų būti laikomas *sui generis* atstovavimo teisiniais santykiais, kurio šalis sieja fiduciariniai teisiniai santykiai ir kurio implementavimą būtent šioje Civilinio kodekso dalyje lėmė jo sąsajos su turto patikėjimo teisiniais santykiais (turto administravimą reglamenuojančias nuostatas taikant kartu su patikėjimo teisiniais santykiais jis turėtų būti laikomas daiktine turtine prievole, susijusia su patikėjimo teise).

2. Kito asmens turto administravimo instituto taikymo problematika

Atsižvelgiant į tai, kad iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje nėra mokslo tiriamųjų darbų kito asmens turto administravimo tema apskritai, šioje darbo dalyje bus analizuojami tik svarbiausi šio instituto reglamentavimo aspektai, susiję su turto administravimo nustatymo pagrindais, reikalavimais, taikomais asmenimis, administruojantiems kitiems asmenims nuosavybės teise priklausančią turta, administruojamo turto investavimu, naudos gavėjo teisių apsauga, ir su tuo susijusios kylančios ar galinčios kilti praktikos problemos. Kadangi šio darbo apimtys nesuteikia galimybės aptarti visų konkrečių turto administravimo atvejų ir jų aktualios problematikos, be to, daugelis iš jų reikalauja daug gilesnės analizės (vieno iš jų - kito asmens turto administravimo kaip laikinosios apsaugos priemonės - problematika gana išsamiai išanalizuota dr. A. Smaliuko ir Y. Goldammer tiriamajame darbe „*Kito asmens turto reglamentavimo ir taikymo problemos*“⁵⁶), šiame darbe bus aptariamos kito asmens turto administravimo reglamentavimo problemos CK ketvirtosios knygos XIV skyriaus ribose. Be to, atsižvelgiant į tai, kad, kaip jau minėta anksčiau, Civilinio kodekso ketvirtosios knygos projekto rengėjai rėmėsi Kanados Kvebeko provincijos įstatymų leidėjo patirtimi kodifikuojant privatinę teisę ir *CCQ* ketvirtosios knygos septintasis skyrius reglamentuoja kito asmens turto administravimo institutą (*“Administration of the property of others”*), kuris savo prigimtimi ir turiniu labai artimas CK ketvirtosios knygos XIV skyriuje įtvirtintam kito asmens turto administravimo institutui, šio instituto problematika bus analizuojama lyginamuoju aspektu pasitelkiant *CCQ* ketvirtosios knygos normas.

⁵⁶ Išnaša 5.

2.1. Kito asmens turto administravimo nustatymo pagrindai

Civilinio kodekso 4.236 straipsnio antroji dalis numato kito asmens turto administravimo nustatymo pagrindus – *“administravimas nustatomas teismo nutartimi, įstatymu arba sandoriu. Šio kodekso numatytais atvejais administravimas gali būti nustatomas administraciniu aktu“*. Atsižvelgiant į tai, kokių pagrindų asmuo administruoja kitam asmeniui priklausantį turtą, išskiriamas sutartinis administravimas ir administravimas pagal įstatymą.

Sutartinis administravimas atsiranda, kai turto savininkas savanoriškai išreikšdamas savo valią suteikia kitam asmeniui teises administruoti jam priklausantį turtą sudarydamas sandorį. Asmuo turintis nuosavybės teisę, kuri suteikia galimybes valdyti, naudoti ir disponuoti jam priklausančiu turtu savo nuožiūra, turi galimybę ne tik pats asmeniškai valdyti, naudoti ir disponuoti jam priklausančiu turtu, bet ir pavesti tai kitam asmeniui. Priežastys, kodėl asmuo paveda kitam asmeniui įgyvendinti nuosavybės teisės turinį sudarančias teises, gali būti pačios įvairiausios, tačiau manytina, kad pagrindinis tikslas - tai siekimas kuo ekonomiškiau ir pačiu naudingiausiu įmanomu būdu pasinaudoti jam nuosavybės teise priklausančiu turtu. Atsižvelgiant į turto administravimo sąsajas su atstovavimo teisiniais santykiais pažymėtina, kad tiek turto administravimo, tiek atstovavimo institutai yra reikšmingi ne tik teisiniu, bet ir socialiniu bei ekonominiu aspektais. Veikimas per atstovą leidžia asmenims veikti ir dalyvauti civilinėje apyvartoje daug plačiau ir efektyviau ir tai sudaro sąlygas sparčiau plėtotis ekonominiams ir socialiniams santykiams⁵⁷. Asmuo jam priklausančias valdymo, naudojimo ir disponavimo teises perleisti kitam asmeniui gali įvairių sutarčių pagrindų (pavedimo, patikėjimo teisės, komiso ir panašiai), ir visas jas vienija tai, kad sudarius sutartį susiklosto atstovavimo teisiniai santykiai – tai reiškia, kad sutarties šalis atstovauja turto savininką civiliniuose teisiniuose santykiuose.

Kaip minėta anksčiau, R. Stanislovaitis savo monografijoje⁵⁸ nurodo, jog sutartinis atstovavimas gali atsirasti kito asmens turto administravimo sutarties pagrindu. CK *expressis verbis* turto administravimo sutarties turinio nereglamentuoja, tačiau atsižvelgiant į tai, kad

⁵⁷ Žr. Mizaras, Vytautas. *Teisiniai atstovavimo santykiai: prokūros samprata ir ypatumai*. Justitia, Nr. 1 (63), 2007.

⁵⁸ Išnaša 37.

kito asmens turto administravimo skyriaus normos pakankamai detaliai reglamentuoja administravimo rūšis, administratoriaus teises ir pareigas, administravimo pabaigos atvejus, manytina, kad praktikoje sudarant sutartis dėl turto administravimo didesnių problemų neturėtų kilti. Kadangi CK nereglamentuoja turto administravimo sutarties ir jos formos, asmenys sudarydami sutartį dėl turto administravimo, turėtų vadovautis bendrosiomis sandorių formos taisyklėmis. CK normos, reglamentuojančios sandorių formą, numato, kad „Sandoriai sudaromi žodžiu, raštu (paprasta ar notarine forma) arba konkliudentiniais veiksmais. Sandoris, kuriam įstatymai nenumato konkrečios formos, laikomas sudarytu, jeigu iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį (konkliudentiniai veiksmai)“ - CK 1.71 str., todėl, atsižvelgiant į tai, kad CK 1.73 straipsnis nenumato, kad sandoris dėl turto administravimo turėtų būti sudarytas rašytine forma (1.73 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad rašytine forma turi būti sudaromi fizinių asmenų sandoriai, kai sandorio suma sudarymo metu yra didesnė kaip penki tūkstančiai litų, neturėtų būti taikomas tuo atveju, jei sutartyje numatytas turto administratoriaus atlyginimas neviršija penkių tūkstančių litų, nes sutartis dėl turto administravimo yra sutartis dėl veiksmų atlikimo, kuri neturi kitokios piniginės išraiškos), o CK 1.74 straipsnis neįtvirtina privalomos notarinės formos sandoriui dėl turto administravimo (tuo atveju, jei turto savininko teisės veikti savo vardu administruojamo turto atžvilgiu nėra ribojamos, turto administravimas neturi būti laikomas daiktinės nuosavybės teisės suvaržymu, o teisė administruoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančią turtą nėra laikoma daiktine teise, turto administravimo sandoriui netaikomas CK 1.74 straipsnio 1 dalyje numatytas notarinės sandorio formos reikalavimas), reikėtų daryti išvadą, kad sandoris dėl turto administravimo gali būti sudaromas ne tik žodine forma („Sandoriai, kuriems įstatymai ar šalių susitarimas nenustato rašytinės formos, gali būti sudaromi žodžiu“ – CK 1.72 str. 1 d.), bet ir konkliudentiniais veiksmais (pavyzdžiui, perdavus kilnojamąjį daiktą kitam asmeniui valdyti ir administruoti) („Sandoris, kuriam įstatymai nenustato konkrečios formos, laikomas sudarytu, jeigu iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį (konkliudentiniai veiksmai)“ – CK 1.71 str. 2 d.). Tačiau toks aiškinimas neatitiktų turto administravimo sampratos ta prasme, kad administratorius santykiuose su trečiaisiais asmenimis veikia kaip *sui generis* atstovas, todėl, autorės nuomone, šalys, sudarydamos sandorį dėl turto administravimo *mutatis mutandis* turėtų vadovautis ir LR CK įtvirtintais įgaliojimo formai keliamais reikalavimais: LR CK 2.137 str. 1 d. numato paprastos rašytinės formos reikalavimą („įgaliojimu laikomas rašytinis

dokumentas, asmens (įgaliotojo) duodamas kitam asmeniui (įgaliotiniui) nustatant ir palaikant santykius su trečiaisiais asmenimis“), o LR CK 2.138 str. 1 d. įtvirtina atvejus, kai įgaliojimas turi būti patvirtinamas notarine tvarka - įgaliojimas sudaryti sandorius, kuriems būtina notarinė forma („Notarine forma turi būti sudaromi daiktinių teisių į nekilnojamąjį daiktą perleidimo ir daiktinių teisių bei nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai, <..>, kiti sandoriai, kuriems šis kodeksas nustato privalomą notarinę formą“ (LR CK 1.74 str.) – šis notarinės formos reikalavimas turėtų būti taikomas tuo atveju, kai sudaroma sutartis dėl visiško nekilnojamojo turto administravimo), įgaliojimas fizinio asmens vardu atlikti veiksmus, susijusius su juridiniais asmenimis, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, kai leidžiama duoti kitokios formos įgaliojimą; įgaliojimas, kurį fizinis asmuo duoda nekilnojamajam turtui valdyti, juo naudotis ar disponuoti.

Apibendrinant galima teigti, kad turto administravimas gali būti nustatomas tiek savarankiška turto administravimo sutartimi dėl viso ar dalies asmeniui priklausančio turto administravimo, tiek sudarant pavedimo, turto patikėjimo ar kitas sutartis, kuriomis turto savininkas suteikia kitam asmeniui jam priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teises. Visais atvejais, kai perduodamas administruoti nekilnojamas daiktas ir nustatomas visiškas turto administravimas, nepriklausomai nuo to, ar turto savininkas yra juridinis ar fizinis asmuo, sandoris turi būti sudarytas rašytine forma ir patvirtintas notarine tvarka (tokiu atveju įstatymas numato ir privalomą administravimo fakto registraciją – LR CK 4.236 str. 3 d.), be to, notarinės formos turėtų būti reikalaujama ir tais atvejais, kai fizinis asmuo perduoda administruoti kilnojamąjį turtą, tačiau turto administratorius įgyvendindamas turto savinininko suteiktas teises jo vardu turės atlikti veiksmus susijusius su juridiniais asmenimis arba fizinis asmuo perduoda administruoti nekilnojamąjį turtą nesuteikdamas administratoriui disponavimo perduotu turtu teisės.

Įstatyminis administravimas nustatomas teismo nutarties, įstatymo, o CK numatytais atvejais ir administracinio akto pagrindu:

- 1) turto administravimas tiesiogiai iš įstatymo kyla tokiais atvejais, kai, pavyzdžiui, administruojamas antstolio areštuotas skolininko turtas (CPK 683 str.), skolininko turtas administruojamas ir iš to gautos pajamos panaudojamos išieškojimui padengti (administravimas kaip priverstinio vykdymo priemonė) (CPK 624 str. 2 d. 7 p.) ir panašiai, ir tokiais atvejais CK ketvirtosios knygos normos taikomos kartu su kitais

teisės institutais kaip *lex generalis* normos, numatančios turto administravimo taisykles (“*Areštuoto turto administratoriaus teises ir pareigas nustato Civilinio kodekso ketvirtosios knygos XIV skyrius*” – CPK 683 str. 5 d., “*Antstolis, pradėdamas išieškojimą vykdyti skolininko turto administravimu ir iš to gautų pajamų nukreipimu įsiskolinimui padengti, kreipiasi į teismą <...> prašydamas nustatyti skolininko turto administravimo ir gautų pajamų paskirstymo tvarką. Teismas skolininko turto administravimo tvarką nustato vadovaudomasis Civilinio kodekso ketvirtosios knygos XIV skyriaus nuostatomis*“ – CPK 744 str.).

- 2) CK 4.84 straipsnyje numatytas ko gero vienintelis atvejis, kai turto administravimas nustatomas administraciniu aktu – „*jeigu butų ir kitų patalpų savininkai neįsteigia gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos arba nesudaro jungtinės veiklos sutarties, taip pat jeigu bendrija likviduota arba nutraukta jungtinės veiklos sutartis, skiriamas bendrojo naudojimo objektų administratorius. Administratorių skiria savivaldybės meras (valdyba) arba jo (jos) įgaliotas atstovas*“. Vienu iš sudėtingiausių praktikoje galinčių kilti klausimų – bylų, susijusių su turto administravimu bendrosios nuosavybės įgyvendinimo atveju, kai turto administravimas nustatytas administraciniu aktu, teisingumo – specialioji teisėjų kolegija ginčams dėl teisingumo spręsti 2006 m. gegužės 15 d. priėmė nutartį⁵⁹, kurioje išaiškino, kad: “*Namo bendrojo naudojimo objektų bendraturčiams nesudarius nei bendrijos, nei jungtinės veiklos sutarties, įstatymų leidėjas tokių objektų administravimą paveda savivaldybės institucijos paskirtam turto administratoriui (Civilinio kodekso 4.84 straipsnis). Tokiu atveju turto administravimo teisiniai santykiai, nors atsiranda administracinio akto pagrindu (Civilinio kodekso 1.136 straipsnio 2 dalies 3 punktas), nepraranda savo civilinio teisinio pobūdžio – jie išlieka santykiais, susijusiais su bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimu.*”, ir nustatė, kad ginčai dėl tokių administraciniu aktu nustatytų teisinių santykių yra teisingi bendrosios kompetencijos teismams.
- 3) Teismo nutartimi turto administravimas nustatomas daugeliu CK įvardytų atvejų (pvz. globos, rūpybos atveju, nežinia kur esančio asmens turto apsaugos atveju ir

⁵⁹ Specialiosios teisėjų kolegijos ginčams dėl teisingumo tarp bendrosios kompetencijos ir administracinio teismo spręsti 2006 m. gegužės 15 d. nutartis, kat. 94.5.

pan.), tačiau šiame darbe aktualu ne tiek konkrečios nustatymo galimybės, kiek procesiniai aspektai, bendri visiems teismo nutartimi nustatomiems administravimo atvejams. CPK 442 straipsnio 14 punktą numato, kad „ypatingosios teisenos tvarka teismas nagrinėja bylas dėl teismo leidimų išdavimų, pareiškimų ar faktų patvirtinimo, turto administravimo, paveldėjimo procedūrų taikymo (palikimo administratoriaus skyrimo, turto aprašo sudarymo, testamentų paskelbimo ir pan.) bei kitas bylas, kurios pagal Civilinį kodeksą ir kitus įstatymus nagrinėjamos supaprastinto proceso tvarka“. Bylų dėl turto administravimo nagrinėjimo ypatingą teiseną tvarką nustato CPK XXXIX skyrius. Šio skyriaus 580 straipsnio 3 dalyje numatyta speciali teisingumo taisyklė, numatanti, kad „prašymas dėl turto administravimo paduodamas nekilnojamojo daikto buvimo vietos teismui, o dėl kilnojamojo daikto – pareiškėjo gyvenamosios vietos ar buveinės apylinkės teismui“. Pažymėtina, kad teisingumo klausimai paprastai neiškyla tais atvejais, kai turto administravimo nustatymas ir turto administratoriaus paskyrimas yra tik vienas iš civilinės bylos klausimų, kuriuos turi išspręsti teismas – tokiais atvejais, nors CPK 580 str. 3 d. specialiai ir nenumato tokios taisyklės, teismas, nagrinėjantis bylą, turėtų priimti sprendimą ir dėl turto administravimo nustatymo (pvz. bylose dėl asmens pripažinimo nežinia mirusiu ar nežinia kur esančiu, teismas, priėmęs pareiškimą, pareiškimą padavusio asmens prašymu ar savo iniciatyva gali skirti asmens, kurį prašoma paskelbti mirusiu ar nežinia kur esančiu, turto laikinąjį administratorių (CPK 451 ir 456 str.)). Kitais atvejais, kaip, pavyzdžiui, vienam iš sutuoktinių aplaidžiai ar nerūpestingai tvarkant jam asmenine nuosavybe priklausantį turtą, kitas sutuoktinis į teismą turėtų kreiptis vadovaudamasis CPK 580 str. 3 d. numatyta taisykle, vadinasi, teisingumo nustatymo problemų tikimybė yra maža, o bylų dėl turto administravimo nustatymo nagrinėjimo ypatumai bus aptariami vėlesniame šio darbo skyriuje kartu su bylų dėl teismo leidimų išdavimo nagrinėjimo ypatumais.

Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų leidėjas pateikia aukščiau aptartą baigtinį sąrašą galimų turto administravimo pagrindų, CK 4.236 straipsnio formuluotė, kurioje nurodyti keturi galimi turto administravimo nustatymo atvejai ir jos tikslingumas abejotinas. Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas CK 4.236 straipsnio pirmoje dalyje numatęs, kad kito asmens turto administravimą reglamentuojančios normos taikomos visais atvejais, kai asmuo tvarko kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą (išskyrus atvejus, kai šis kodeksas ar kiti

įstatymai numato kitoki administravimo būdą), ir tuo pačiu antroje šio straipsnio dalyje pateikdamas baigtinį turto administravimo nustatymo pagrindų sąrašą, kuris, net ir aiškinant plečiamai, gali nebeatitikti praktikoje besivystančių teisinių santykių poreikių (teisės ir pareigos gali atsirasti ne tik įstatymo, sutarties, teismo sprendimo ar administracinio akto pagrindu, bet ir dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo, dėl įvykių ar veiksmų, su kuriais įstatymai sieja civilines teises pasekmes – CK 1.136 str. 2 d. 5 ir 6 p.), sukūrė dviprasmišką situaciją – viena vertus, nurodoma, kad kito asmens turto administravimo normos privalomos visais atvejais, kai asmuo faktiškai administruoja (valdo, tvarko) kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, kita vertus, nurodoma, kad turto administravimo teisiniai santykiai atsiranda tik *expressis verbis* nurodytais keturiais pagrindais – įstatymo, teismo nutarties, administracinio akto ir sandorio. Šioje situacijoje galimas aiškinimas, kad visais tais atvejais, kai tarp asmenų *de facto* susiklosto turto administravimo teisiniai santykiai 4.236 straipsnio antroje dalyje nenurodytu pagrindu, tai turėtų būti laikoma turto administravimo santykiais, kuriuos nustato įstatymas („šio skyriaus normos reglamentuoja kiekvieno asmens, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą“ – CK 4.236 str. 1 d.), ir, kita vertus, šios problemos būtų buvę išvengta, jei įstatymų leidėjas būtų pasekęs Kanados Kvebeko provincijos civilinio kodekso kūrėjų pavyzdžiu - *CCQ* ketvirtosios knygos septintojo skyriaus normos, reglamentuojančios kito asmens turto administravimą, apskritai neįtvirtina pagrindų, kuriais gali būti nustatomas turto administravimas, sąrašo ir nurodo, kad turto administratoriumi laikomas kiekvienas asmuo, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą (*CCQ* 1299 str.⁶⁰).

⁶⁰ “Any person who is charged with the administration of property or a patrimony that is not his own assumes the office of administrator of the property of others.”

2.2 Asmenys, turintys teisę teikti turto administravimo paslaugas

CK 4.237 str. 1 d. numato, kad *“turto administratoriumi gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas”*. Jau minėtame darbe „Komerčinė teisė“ R. Stanislovaitis nurodo, kad *„kodekse netiksliai traktuojamas ir administravimo subjekto apibūdinimas. 4.237 straipsnyje nurodomi administratoriaus kvalifikaciniai reikalavimai nesiderina su kitomis kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis kito asmens turto administravimą, pvz. globos atveju. Globėjas yra globotinio atstovas pagal įstatymą. Jam jokio specialaus turto administratoriaus pažymėjimo nereikia. Toks pažymėjimas nereikalingas ir testamentu paliekant turtą labdaros ar visuomenės reikmėms, kai turto administratorius yra savivaldybės institucijos ir kiti juridiniai asmenys, legalizuoti įstatymų nustatyta tvarka“*⁶¹. Iš tiesų, įstatymų leidėjas, įtvirtindamas taisyklę, kas gali būti turto administratoriumi, ir numatydamas, kad juo gali būti bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, sukėlė gana nemažai abejonių šios normos reikšme.

Viena vertus, galima būtų teigti, jog, atsižvelgiant į tai, kad turto administravimo institutas taikomas šeimos, paveldėjimo, komercinių teisinių santykių srityse ir yra susijęs su daugeliu skirtingo pobūdžio teisinių santykių, įstatymų leidėjas reikalavimus, keliamus turto administratoriui, detaliai reglamentuoja tik ypač svarbiose srityse, kuriose toks reglamentavimas neišvengiamai būtinas, tokiose, kaip, pavyzdžiui, kaip įmonės turto administravimas bankroto atveju⁶² - Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnyje numatyta, kad *„Įmonės administratorius (toliau – administratorius) – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Juridinio asmens, turinčio teisę teikti bankroto administravimo paslaugas, vadovas privalo turėti teisę teikti bankroto administravimo paslaugas”*. 2006 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos Ūkio ministro įsakymu patvirtintos Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklės⁶³ (toliau tekste – Taisyklės)

⁶¹ Išnaša 37. P 110-111.

⁶² Tačiau pažymėtina, kad turto administravimas įmonės bankroto atveju patenka į CK 4.236 str. 1 d. numatytą atvejų, kai kiti įstatymai nustato kitoki turto administravimo būdą, sąrašą.

⁶³ Valstybės žinios, 2006 spalio 14 d., Nr. 110-4180.

numato griežtus reikalavimus asmenims, siekiantiems teikti bankroto administravimo paslaugas (Taisyklių 5 straipsnis numato, kad fizinis asmuo, siekiantis įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, privalo būti nepriekaištingos reputacijos, turėti aukštąjį ekonominį arba teisinį išsilavinimą, per paskutiniuosius 3 metus turėti ne mažesnę kaip 2 metų bankroto administratoriaus padėjėjo stažą arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu, išlaikyti kvalifikacijos egzaminą; Taisyklių 12 punktą numato, kad juridinis asmuo, siekiantis įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, privalo savo įstatuose būti nurodęs veiklos tikslą, susijusį su verslo ir valdymo konsultacijų veikla, užtikrinti, kad ne mažiau kaip 1/3, bet ne mažiau kaip 2 juridinio asmens darbuotojai, vykdantys įmonės įstatuose nurodytą veiklą, tarp jų juridinio asmens vadovas, turėtų teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, tinkamai vykdyti mokesčines prievoles pagal mokesčių įstatymus ir mokesstinės paskolos sutartį (jeigu ji buvo sudaryta). Papildomus reikalavimus įmonių bankroto administratoriams nustato ir teismo skiriamo bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratoriaus kandidatūros derinimo tvarka⁶⁴.

Kita vertus, faktas, jog šiai dienai nėra jokių kitų teisės aktų, reglamentuojančių reikalavimus asmenims, kurie teikia turto administravimo paslaugas kitais atvejais⁶⁵, praktikoje gali sukelti nemažai problemų. Todėl abejonių sukelia įstatymų leidėjo naudojama sąvoka „*teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas*“. Ši sąvoka nekelia problemų jau minėtoje ir gana detaliai reglamentuojamoje bankrutuojančių įmonių turto administravimo srityje – šiuo atveju įstatymų leidėjas savo priimtais įstatymo įgyvendinamaisiais aktais numatė aiškius teisės teikti įmonių administravimo paslaugas suteikimo reikalavimus ir procedūras, tačiau tokiais atvejais, kai kito asmens turtas administruojamas globos ar rūpybos atveju⁶⁶, nesant įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų,

⁶⁴ 2003 m. sausio 21 d. Ūkio ministro įsakymas, Nr. 4-21.

⁶⁵ Išskyrus Aplinkos ministro įsakymą Dėl statybos techninio reglamento STR 1.02.10:2008 „Daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administravimo įmonių atestavimo“ patvirtinimo ir atestavimo komisijos sudarymo, 2008 m. sausio 30 d. Nr. D1-75, Valstybės žinios, 2008 m. vasario 9 d. Nr. 17-606.

⁶⁶ Kaip nurodė Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje savo bylų „*Įsteigus globą, globėjas tampa ir globotinio turtines teises įgyvendinančiu subjektu (CK 3.238 straipsnis, CK 2.7 straipsnio 1 dalis, 2.10 straipsnio 2 dalis). Turto administratorius gali būti globėjas arba kitas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas (CK 3.245 straipsnis)*“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis *Panevėžio AVA Lavėnų pensionatas v. E.R.* Nr. 3K-3-581/2005. Kat. 32.8, 82.3, 118.7)

numatančių teisės tokio pobūdžio turto administravimo paslaugas, susiduriama su teisine spraga.

Be to, neaišku kaip vertinti šiandien vis plačiau praktikoje taikomas turto administravimo sutartis, kurias sudaro nekilnojamojo objektų savininkai ir nekilnojamojo turto agentūros, kurių pagrindu nekilnojamojo turto agentūros ir jų darbuotojai administruoja nekilnojamojo turto agentūras⁶⁷. Pavyzdžiui, vienos iš įmonių interneto tinkalapyje nurodoma, kad *“bendradarbiavimas su nekilnojamojo turto savininkais vyksta pasirašant turto administravimo sutartį, pagal kurią turto savininkas už atitinkamą atlygį paveda administratoriui valdyti ir administruoti savo turtą neperleisdamas jam nuosavybės teisių”*⁶⁸, o šiomis paslaugomis gali užsiimti tik įstatymo reikalavimus atitinkantys asmenys, kokie ir yra nurodytos įmonės darbuotojai⁶⁹. Tokiais kaip šis atvejais, kai įmonės nurodo, kad jų darbuotojai turi teisę teikti turto administravimo, kuris nesusijęs su bankrutuojančios įmonės turto administravimu, paslaugas, akivaizdu, kad teisės teikti įmonių administravimo paslaugas bankroto atveju turėjimas atsižvelgiant į šio instituto specifiką negali būti prilyginamas teisės teikti komercinio pobūdžio turto administravimo paslaugas, nesusijusias su bankroto institutu, turėjimui.

Manytina, kad tais atvejais, kai įstatymų leidėjas *expressis verbis* nenumato jokių specialių reikalavimų asmeniui, administruojančiam kitam asmeniui priklausantį turtą (kaip, pavyzdžiui, įmonių bankroto atveju), *mutatis mutandis* turėtų būti taikomos atstovavimo teisiniams santykiams taikomos taisyklės – CK 2.132 straipsnyje numatyta, kad atstovai gali būti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Fiziniai asmenys gali būti atstovai, jeigu jie yra veiksnūs. Fiziniai asmenys, nesantys visiškai veiksnūs, teismo neveiksniais pripažinti fiziniai asmenys, taip pat fiziniai asmenys, kurių veiksnumas apribotas, negali būti atstovai. Privatieji juridiniai asmenys gali turėti ir įgyti bet kokių civilinių teisių ir pareigų (įskaitant teisę būti atstovais, turto administratoriais), išskyrus tas, kurioms reikia tokių fizinio asmens savybių kaip lytis, amžius ir giminystė, o viešieji juridiniai asmenys dėl jiems būdingo specialaus teismo gali būti atstovai, jeigu tai neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos

⁶⁷ Plačiau žr. < <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=5271106> >.

⁶⁸ [interaktyvus][žiūrėta 2008 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://rpinvesticijos.lt/?l=lt&m=6>>.

⁶⁹ [interaktyvus][žiūrėta 2008 m. kovo 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://rpinvesticijos.lt/?l=lt&m=13>>.

tikslams⁷⁰. Toks aiškinimas atitinka ir turto patikėjimo teisę reglamentuojančias nuosatas, kurios numato, kad turto patikėjimo teisės subjektai (patikėtiniai) Lietuvos Respublikoje yra valstybės ir savivaldybių įmonės, įstaigos ir organizacijos, taip pat gali būti kiti juridiniai ar fiziniai asmenys⁷¹ (CK 4.107 str. 1 d.). Vadinasi, visais atvejais asmenims, administruojantiems kitam asmeniui priklausantį turtą, keliami minimalūs teisinio subjektiškumo reikalavimai, tačiau pažymėtina, kad kiekvienu konkrečiu atvejais teismas ar asmuo, priimdamas sprendimą dėl asmens turto administravimo ir paskirdamas turto administratorių, turėtų atsižvelgti į konkrečią situaciją, susiklosčiusių santykių pobūdį ir vadovaudamasis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais nuspręsti, kokias gebėjimus ir savybes turėtų turėti administratorius konkrečioje situacijoje. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai turto administravimas skiriamas šeimos ir paveldėjimo teisinių santykių srityse, taip pat bylose, kuriose turto administravimas skiriamas kaip laikinoji apsaugos priemonė – savo darbe „*Kito asmens turto administravimo taikymo problemos*“⁷² autoriai nurodo, kad, egzistuojant įstatymo spragai ir nesant įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, nustatančių, kokie asmenys turi teisę teikti turto administravimo paslaugas, ir (arba) licencijų, leidžiančių užsiimti tokio pobūdžio veikla, šiems asmenims išdavimo, sustabdymo, panaikinimo tvarką, ši problema turėtų būti sprendžiama vadovaujantis rungimosi civiliamame procese principu (CPK 12 str.), taip sudarant proceso šalims lygias teises pasiūlyti teismui turto administratoriaus kandidatūrą bei pareikšti savo motyvuotą nesutikimą dėl kitos šalies pateiktos turto administratoriaus kandidatūros, ir pateikia praktikos pavyzdžių, kai turto administratoriaus skyrimo procedūra neatitinka elementarių teisingumo ir protingumo principų reikalavimų, pažeidžia proceso šalių teisų ir teisėtų interesų pusiausvyrą⁷³.

⁷⁰ Išnaša 31, P. 257.

⁷¹ Pažymėtina, kad specialūs įstatymai gali numatyti reikalavimus asmenims, valdantiems turtą patikėjimo teise – pvz. Kolektyvinio investavimo įstatymas (Valstybės žinios, 2007 m. lapkričio 15 d., Nr. 117-4772) reglamentuoja investicinių fondų veiklą ir numato reikalavimus valdymo įmonėms, patikėjimo teise valdančioms fiziniams ir juridiniams asmenims bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausantį turtą.

⁷² Išnaša 5.

⁷³ Pavyzdžiui, apeliacinės instancijos teismo 2003 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje SIA „Parekss lizings“ v. UAB, Z.V., Nr. 2-506/2003, kat. 3.11., kurioje teismas ieškovo prašymu atsakovo turto administratoriumi paskyrė *audito* įmonės atstovą, suteikdamas jam juridinio asmens vadovo teises. Atsakovui pateikus atskirąjį skundą, teismas nurodė, kad kiti suinteresuoti asmenys, tame tarpe ir apeliantas, kitų administratoriaus kandidatūrų nepasiūlė, o kadangi byloje nėra duomenų, kad administratorius negali vykdyti savo funkcijų arba pareigas vykdyt netinkamai, teismas, skirdamas administratoriumi ieškovo pasiūlytą asmenį, įstatymo reikalavimų nepažeidė.

Darytina išvada, kad Lietuvos įstatymų leidėjas, numatydamas, kad *“Turto administratoriumi gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas”* (CK 4.237 str. 1 d.), tačiau daugeliu turto administravimo atveju nepriimdamas įstatymo įgyvendinamųjų aktų, reglamentuojančių reikalavimus, keliamus asmenims, administruojantiems kito asmens turta, teisės teikti turto administravimo paslaugas suteikimą ir panaikinimą, sukūrė teisinės spragos situaciją, kurios būtų buvę išvengta, jei būtų buvę pasekta *CCQ* pavyzdžiu, kurio ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios kito asmens turto administravimą, apskritai nenumato jokių specialių reikalavimų asmenims administruojantiems kitų asmenų turta, ir numatyta, kad turto administratoriumi gali būti bet kuris veiksnus fizinis ar juridinis asmuo⁷⁴.

⁷⁴ Pažymėtina, kad toks galimybės būti turto administratoriumi reglamentavimas nesudarytų kliūčių tam tikrais turto administravimo atvejais (kaip, pavyzdžiui, bankrutuojančių įmonių turto administravimo atveju) numatyti specialių reikalavimų keliamų turto administratoriams.

2.3. Administruojamo turto investavimas

CK 4.240 str. 1 d. numatyta, kad iš administruojamo turto gaunamas pajamas administratorius turi teisę saugiai investuoti pagal šio skyriaus normas. Administruojamo turto investavimo taisyklėms nustatyti skirtas CK 4.248 straipsnis, kuris numato, kad administruojamas turtas⁷⁵ investuojamas naudos gavėjo vardu, jeigu kitaip nenustato įstatymas ar administravimo nustatymo aktas. Be to, preziumuojama, kad administratorius turtą investavo saugiai, jeigu turtas investuotas į nekilnojamuosius daiktus ir/arba turtas investuotas į valstybės vertybinius popierius, o nesaugiai turtą investavęs turto administratorius atsako už visus nuostolius⁷⁶ (CK 4.248 str. 3 d.).

Visų pirma, pažymėtina, kad turto administratorius turi teisę, bet ne pareigą investuoti iš administruojamo turto gaunamas pajamas, tokiu atveju iškyla klausimas, kaip su gaunamomis pajamomis elgiasi turto administratorius, jei nėra galimybės jų saugiai investuoti arba administratorius tiesiog nenori jų investuoti siekdamas išvengti atsakomybės už galimus nuostolius turtą investavus nesaugiai. Vykdydamas CK 4.240 str. 1 d. numatytą pareigą ir priėmęs turto duodamas pajamas, iš gautų pajamų turto administratorius turi teisę (CK 4.249 str.): sumokėti draudimo įmokas, susijusias su administruojamu turtu; sumokėti turto remonto ir išlaikymo išlaidas; sumokėti turto mokesčius; panaudoti dalį amortizaciniams atskaitymams; vykdyti kitas su turto administravimu susijusias prievoles. Vadinasi, turto administratorius tokiu atveju, sumokėjęs visus privalomus mokėjimus ir įvykdęs kitas su administravimu susijusias prievoles, su likusiomis pajamomis turėtų elgtis vadovaudomasis bendraisiais principais, taikomais turto administravimui (*“laikytis įstatymų ir administravimą nustatančio akto nustatytų taisyklių”* – CK 4.242 str. 1 d., *“administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiais, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais”* – CK 4.242 str. 2 d.) ir laikydamasis vieno iš svarbiausių - turto atskirumo reikalavimų - kaip numatyta CK 4.243 str. 2 d. *“administratorius neturi teisės sujungti ar sumaišyti administruojamo turto su savo turtu <...>, išskyrus atvejus, kai tai leidžia daryti*

⁷⁵ Turto sąvoka šiuo atveju turėtų būti suprantama kaip apimanti administruojamą turtą ir iš šio turto gaunamas pajamas.

⁷⁶ Svarbu, kad administruojamo turto investavimą reglamentuojančios taisyklės taikomos ne tik turto paprastojo, bet ir visiško administravimo atveju.

naudos gavėjas ar administravimą nustatęs aktas“. Šis turto atskirumo reikalavimas yra ypatingai svarbus atsižvelgiant į tai, kad tik tokiu būdu turtas priklausantis kitam asmeniui nuosavybės teise gali apsaugotas nuo turto administratoriaus kreditorių reikalavimų, nukreiptų į jam nuosavybės teise priklausantį turtą⁷⁷. Vadinasi, administruojant turtą gautos pajamos, kurios lieka įvykdžius įstatyme numatytas prievoles, turi būti laikomos atskirai nuo asmeninių turto administratoriaus pajamų ir turto administratorius turėtų rinktis saugius būdus šių pajamų laikymui. Faktas, kad CK nėra įtvirtinta taisyklių, numatančių, kas tokiu atveju būtų laikoma saugiais pajamų laikymo būdais, turėtų būti vertinamas kaip įstatymo spraga, kurią būtina užpildyti, ypač atsižvelgiant į tai, kad CK numatytos investavimo taisyklės reglamentavimas yra ganėtinai problematiškas. Pavyzdžiu įstatymų leidėjui galėtų būti CCQ 1341 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad administratorius gautas pajamas gali laikyti banke, kredito unijoje ar kitoje finansų įstaigoje, jei indėlis yra išmokamas iškart pareikalavus arba per 30 dienų terminą⁷⁸ ir šio straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta, kad tuo atveju, jei indėliai nedraudžiami, jie gali būti padėti tik gavus teismo leidimą⁷⁹, tačiau šias CCQ įtvirtintas nuostatas tokiu atveju būtų būtina suderinti su Finansų įstaigų⁸⁰, Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo⁸¹ ir kitų atitinkamų įstatymų reikalavimais.

Antra, CK pateikia dvi aukščiau nurodytas prezumpcijas, kada investavimas yra laikomas saugiu – kai investuojama į nekilnojamąjį turtą ir kai turtas investuotas į valstybės vertybinius popierius⁸². Akivaizdu, kad tokia CK nuostata nebeatitinka šiandienos praktikos situacijos – ne tik nekilnojamasis turtas ir valstybės turtu užtikrinti skolos vertybiniai popieriai gali būti preziumuojami kaip saugūs investavimo objektai – ir turėtų būti pakeista

⁷⁷ Pažymėtina, kad turto atskirumo principas sudaro vieną iš esminių patikėjimo teisės bruožų.

⁷⁸ *“An administrator may deposit the sums of money entrusted to him in or with a bank, a savings and credit union or any other financial institution, if the deposit is repayable on demand or on thirty days’ notice”*.

⁷⁹ *„He may also deposit the sums of money for a longer term if repayment of the deposit is fully guaranteed by the Régie de l’assurance-dépôts du Québec; otherwise, he may not do so except with the authorization of the court and on the conditions it determines“*.

⁸⁰ Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891.

⁸¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2635.

⁸² Valstybės vertybiniai popieriai turėtų būti suprantami valstybės vardu vidaus ar užsienio rinkose Vyriausybės išleidžiami vertybiniai popieriai, patvirtinantys jų turėtojo teisę numatytais terminais gauti jų nominalią vertę atitinkančią sumą, palūkanas ar kitą ekvivalentą (Valstybės skolos įstatymas, Valstybės žinios, 1996, Nr. 86-2045).

net ir atsižvelgiant į tai, kad CK nepretenduoja pateikti baigtinio galimų saugių investavimo būdų sąrašo, o nurodo tik prezumpciją, kada investavimas laikomas saugiu. Šios prezumpcijos sąrašo papildymas yra būtinas siekiant apsaugoti turto administratoriaus interesus (įrodinėjimo našta, kad turtas investuotas nesaugiai tokiu atveju tektų asmeniui, teigiančiam, kad turtas buvo investuotas nesaugiai) ir paskatinti turto administratorių siekti didžiausios galimos naudos turto savinininkui. CK 4.248 str. 2 d. įtvirtinta prezumpcija galėtų būti praplėsta nurodant ir kitus galimus investavimo būdus iš Lietuvos Respublikoje galimų investavimo būdų, nurodytų Investicijų įstatymo⁸³ 4 straipsnyje (*“Investuotojai gali investuoti Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka šiais būdais: 1) steigdami ūkio subjektą, įsigydami Lietuvos Respublikoje įregistruoto ūkio subjekto kapitalą ar jo dalį; 2) įsigydami visų rūšių vertybinius popierius; 3) sukurdami, įsigydami ilgalaikį turtą arba didindami jo vertę; 4) skolindami lėšas ar kitą turtą ūkio subjektams, kuriuose investuotojui priklauso kapitalo dalis, suteikianti jam galimybę kontroliuoti arba daryti nemažą įtaką ūkio subjektui; 5) vykdydami koncesijų bei išperkamosios nuomos (lizingo) sutartis.”*), kartu nurodant konkrečius investavimo objektui keliamus reikalavimus. Pavyzdžiu Lietuvos įstatymų leidėjui galėtų būti ganėtinai išsamus ir daug labiau rinkos poreikius atitinkantis CCQ 1339 straipsnis, kuriame numatyta, kada investicijos preziumuojamos esančios saugios, ir kuris, be investavimo į nekilnojamąjį turtą ir valstybės turtu užtikrintus skolos vertybinius popierius, nurodo ir kitų įmonių, įstaigų, organizacijų išleistus ir užtikrintus skolos vertybinius popierius, hipoteka užtikrintas paskolos sutartis, nuosavybės vertybinius popierius, išleistus nurodytus reikalavimus atitinkančių subjektų ir investavimą į investicinius fondus⁸⁴.

⁸³ Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2127.

⁸⁴ *“Investments in the following are presumed sound: (1) titles of ownership in an immovable; (2) bonds or other evidences of indebtedness issued or guaranteed by Québec, Canada or a province of Canada, the United States of America or any of its member states, the International Bank for Reconstruction and Development, a municipality or a school board in Canada, or a fabrique in Québec; (3) bonds or other evidences of indebtedness issued by a legal person which operates a public service in Canada and which is entitled to impose a tariff for such service; (4) bonds or other evidences of indebtedness secured by an undertaking, towards a trustee, of Québec, Canada or a province of Canada, to pay sufficient subsidies to meet the interest and the capital on the maturity of each; (5) bonds or other evidences of indebtedness of a company in the following cases: (a) they are secured by a hypothec ranking first on an immovable, or by securities presumed to be sound investments; (b) they are secured by a hypothec ranking first on equipment and the company has regularly serviced the interest on its borrowings during the last ten financial years; (c) they are issued by a company whose common or preferred shares are presumed sound investments; (6) bonds or other evidences of indebtedness issued by a loan society incorporated by a statute of Québec or authorized to do business in Québec under the Loan and Investment Societies Act, provided it has been specially approved by the Government and its ordinary operations in Québec consist in making loans to municipalities or school boards*

Be to, įstatymų leidėjas turėtų įtvirtinti bent minimalias rizikos mažinimo priemones, kurių privalėtų laikytis administratorius investuodamas administruojamą turtą ir tai galėtų padaryti kaip pavyzdžiu vadovaudamasis *CCQ* 1340 straipsnyje numatytomis taisyklėmis, kad investuodamas administratorius turi atsižvelgti į numatomą pelningumą ir kapitalo prieaugį, stengtis kuo labiau diversifikuoti investicijas atsižvelgdamas į vyraujančias rinkos tendencijas ir negali viršyti nurodytos leidžiamų įgyti vieno subjekto vertybinių popierių ribos⁸⁵.

Šiame kontekste aktuali ir CK 4.240 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad tuo atveju, kai administruojami vertybiniai popieriai, administratorius turi teisę balsuoti, taip pat kitas su vertybiniais popieriais susijusias teises. Atsižvelgiant į tai, kad ši taisyklė taikoma tik paprastojo turto administravimo atveju (turto visiško turto administravimo atveju, kaip numatyta CK 4.241 straipsnyje, be šios normos suteikiamų teisių administratorius turi teisę perleisti turtą, jį įkeisti ar kitaip suvaržyti) lieka neaišku, kokias „su vertybiniais popieriais susijusias“ teises turi omenyje įstatymų leidėjas, ir manytina, kad šią normą būtina aiškinti siaurinamai, atsižvelgiant į bendras paprastojo turto administravimo taisykles, numatančias,

and to fabriques or loans secured by hypothec ranking first on immovables situated in Québec; (7) debts secured by hypothec on immovables in Québec: (a) if payment of the capital and interest is guaranteed or secured by Québec, Canada or a province of Canada; (b) if the amount of the debt is not more than seventy-five per cent of the value of the immovable property securing payment of the debt after deduction of the other debts secured by the same immovable and ranking equally with or before the debt; (c) if the amount of the debt that exceeds seventy-five per cent of the value of the immovable by which it is secured, after deduction of the other debts secured by the same immovable and ranking equally with or before the debt, is guaranteed or secured by Québec, Canada or a province of Canada, the Central Mortgage and Housing Corporation, the Société d'habitation du Québec or a hypothec insurance policy issued by a company holding a permit under the Act respecting insurance; (8) fully paid preferred shares issued by a company whose common shares are presumed sound investments or which, during the last five financial years, has distributed the stipulated dividend on all its preferred shares; (9) common shares issued by a company that for three years has been meeting the timely disclosure requirements defined in the Securities Act to such extent as they are listed by a stock exchange recognized for that purpose by the Government on the recommendation of the Commission des valeurs mobilières, and when the market capitalization of the company, not considering preferred shares or blocks of shares of ten per cent or more, is higher than the amount so fixed by the Government; (10) shares of a mutual fund and units of an unincorporated mutual fund or of a private trust, provided that sixty per cent of its portfolio consists of investments presumed sound and that the fund or trust has fulfilled in the last three years the continuous disclosure requirements specified in the Securities Act.”

⁸⁵ “The administrator decides on the investments to make according to the yield and the anticipated capital gain; so far as possible, he works toward a diversified portfolio producing fixed income and variable revenues in the proportion suggested by the prevailing economic conditions. He may not, however, acquire more than five per cent of the shares of the same company nor acquire shares, bonds or other evidences of indebtedness of a legal person or limited partnership which has failed to pay the prescribed dividends on its shares or interest on its bonds or other securities, nor grant a loan to that legal person or partnership”.

kad administratorius turi teisę tik atlikti veiksmus, būtinus turtui išsaugoti ir jo naudojimui pagal tikslingą paskirtį užtikrinti. Šią poziciją atitinka ir Vertybinių popierių komisijos⁸⁶ nuomonė, išreikšta turto administratoriaus teisių administruojamų vertybinių popierių atžvilgiu, kai administruojamas paveldimas turtas – komisijos nuomone, *“nors turto administravimo apimtis ir administratoriaus įgaliojimai priklauso nuo to, koks turto administravimas – paprastas ar visiškas – yra nustatytas, teigti, kad palikimo administratorius naudojasi visomis akcijų suteikiamomis turtinėmis ir neturtinėmis teisėmis, būtų nekorektiška. Turto paprastojo administravimo atveju palikimo administratorius turi teisę balsuoti, taip pat kitas su vertybiniais popieriais susijusias teises ir pareigas (CK 4.240 str. 2 d.), tačiau disponuoti vertybiniais popieriais administratorius gali tik gavęs teismo leidimą (CK 4.240 str. 4 d.)”*⁸⁷. Be to, pažymėtina, kad turto paprastojo administravimo atveju teismo leidimas perleisti administruojamus vertybinius popierius galima tik tuo atveju, jei tai yra būtina skoloms apmokėti arba administruojamo turto vertei išlaikyti.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, akivaizdu, kad Civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios administruojamo turto investavimą, neatitinka praktikos poreikių ir šį reglamentavimą būtina bent minimaliai keisti, visų pirma, Civiliniame kodekse *expressis verbis* nurodant, kas laikoma saugiais pajamų būdais, antra, praplečiant sąrašą tų atveju, kai administruojamo turto investavimas preziumuojamas kaip saugiu, ir galiausiai įtvirtinant bent minimalias rizikos valdymo priemones investuojant administruojamą turtą.

⁸⁶ Vertybinių popierių įstatymo (Valstybės žinios, 2007 m. vasario 8 d., Nr. 17-626) 2 straipsnio 30 punkte numatyta priežiūros institucija.

⁸⁷ [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <www.vpk.lt/uploads/del%20vertybiniu%20popieriu%20paveldejimo.doc>.

2.4. Naudos gavėjo teisių apsauga

Turto administravimo institutas, kaip jau minėta anksčiau, susijęs su daugeliu skirtingos prigimties teisinių santykių – jis taikomas šeimos, paveldėjimo, komercinių teisinių santykių srityse, iškilus būtinybei apsaugoti nežinia kur esančio asmens turtą, bendrosios nuosavybės administravimo atveju, pritaikius turto administravimą kaip laikinąją apsaugos priemonę atsakovui priklausančio turto atžvilgiu, įkeisto turto administravimo atveju, turto administravimo kaip priverstinio vykdymo būdo atveju, ir akivaizdu, kad visais atvejais būtina tinkamai apsaugoti naudos gavėjo, kurio naudai ir interesais turtą administruoja kitas asmuo, interesus. Vienas iš pagrindinių naujojo Civilinio kodekso rengėjų tikslų buvo sudaryti kiek įmanoma platesnes savininko ir kitų daiktinių teisių santykių subjektų teisių įgyvendinimo galimybes ir užtikrinti tų teisių apsaugą ir gynimą, todėl įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į turto administravimo instituto prasmę ir paskirtį – visiško turto administravimo atveju turto savininkui perleidus visų nuosavybės teisės turinį sudarančių teisių įgyvendinimą administratoriui pastarajam suteikiami ypatingai platūs įgaliojimai, CK ketvirtosios knygos XIV skyriuje įtvirtino nemažai saugiklių, leidžiančių užtikrinti naudos gavėjo teisių ir interesų apsaugą, todėl teisinių santykių dalyviams ypatingai svarbu tinkamai naudotis šiomis įstatymų leidėjo suteiktomis teisių apsaugos garantijomis.

Visų pirma, kiekvienu atveju nustatant turto administravimą būtina parinkti tinkamą turto administratoriaus kandidatūrą. Kadangi, kaip minėta anksčiau, įstatymų leidėjas ne visais atvejais išsamiai reglamentuoja reikalavimus keliamus asmenims, administruojantiems kitiems asmenims priklausančią turtą, tiek teismas, tiek kiti teisinių santykių dalyviai, turi atsižvelgti į konkrečias aplinkybes bei numatyti savybes ir gebėjimus, kuriuos turi turėti administratorius konkrečioje situacijoje. Be to, tais atvejais, kai turto administravimas nustatomas sandoriu, tarp turto savininko ir turto administratoriaus susiklostę teisiniai santykiai yra fiduciarinio pobūdžio – jiems būdingas lojalumas, šalių tarpusavio pasitikėjimas ir pagarba interesams⁸⁸, todėl akivaizdu, kad be visų kitų turto administratoriui keliamų reikalavimų jis turi turėti ir turto savininko pasitikėjimą. Be to, įstatymų leidėjas suteikia galimybę paskirti ne vieną, o kelis turto administratorius, ir dar daugiau – turto administravimą nustatančiame akte suteikiama galimybė numatyti, kad visus su

⁸⁸ Išnaša 36, P. 256; Taip pat žr. Išnaša 31, P. 206-218.

administruojamu turtu susijusius sprendimus turi teisę priimti tik visi administratoriai bendru sutarimu (CK 4.246 str. 1 d.) – toks bendro turto administravimo nustatymas gali padėti išvengti vieno asmens savivalės ir piktnaudžiavimo jam suteiktais įgaliojimais⁸⁹.

Pažymėtina, kad skiriant administratorius bankroto bylose teismų praktika formuojasi teigiama linkme – kaip nurodo Apeliacinės instancijos teismas savo byloje⁹⁰ „Apeliacinės instancijos teismo praktikoje ne kartą akcentuota, kad realizuodamas įstatyme įtvirtintą teisę parinkti bankrutuojančios įmonės administratorių, teismas yra saistomas tuo, kad administratoriumi gali būti skiriamas tik asmuo, atitinkantis ĮBĮ 11 straipsnio reikalavimus, keliamus bankroto administratoriui, tai yra turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas <...>. Teismas taip pat privalo atsižvelgti į viešojo intereso dominavimą bankroto procese, siekti, kad bankroto procedūra vyktų sklandžiai, kad teismo paskirtas bankroto administratorius užtikrintų bankrutuojančios įmonės kreditorių bei pačios įmonės teisėtų interesų apsaugą (pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-328/2006). Teismas, sprenddamas administratoriaus kandidatūros parinkimo klausimą, privalo įvertinti daugelį aplinkybių, turinčių įtakos tinkamam šio klausimo išsprendimui. Saistomas būtinumo užtikrinti kuo sklandesnę bankroto procedūrą atlikimą, teismas, svarstydamas administratoriaus paskyrimo klausimą, turi įvertinti tiek asmens (asmenu), pateikusio (-ių) pareiškimą teismui dėl bankroto bylos iškėlimo įmonei, tiek kitų ĮBĮ 5 straipsnio 1 dalyje išvardintų asmenų pasiūlymus ir argumentus, taip pat įmonės, kuriai keliamas bankroto byla, nuomonę bei kitas administratoriaus skyrimo išsprendimui svarbias aplinkybes, ir šio vertinimo pagrindu padaryti išvadas dėl tinkamiausios kandidatūros”, tačiau tais atvejais, kai įstatymas nenurodo konkrečių reikalavimų, keliamų turto administratoriui, jo skyrimo procedūra tampa problematiška ir teismai ne visada tinkamai naudojami jiems suteikta diskrecijos teise. Pavyzdžiui, vienoje iš bylų⁹¹ pagrindiniam uždarosios akcinės bendrovės akcininkui pareiškus ieškinį teisme dėl juridinio

⁸⁹ Bendro turto administravimo atveju visus su turto administravimu susijusius sprendimus priima administratorių dauguma, jeigu pagal įstatymą ar administravimo nustatymo aktą nereikia visų administratorių bendro sprendimo (CK 4.246 str. 1 d.), be to, tokiu atveju visi administratoriai už veiklos pasekmes atsako solidariai, išskyrus atvejus, kai jų pareigos buvo paskirstytos pagal įstatymą, teismo sprendimą ar administravimo nustatymo aktą (CK 4.247 str. 1 d.).

⁹⁰ Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2007 m. spalio 22 d. nutartis UAB „Milmona“ v. D. R., I. R., V. A., M. K. Nr. 2-692, kat. 126.3; 126.8.

⁹¹ Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2003 m. gruodžio 11 d. nutartis SIA „Parekss lizings“ v. UAB, Z.V., Nr. 2-506/2003, kat. 95.3.

asmens ir valdymo organo veiklos tyrimo ir pateikus prašymą pritaikyti laikinąsias apsaugos priemones, juridinio asmens vadovo įgaliojimai buvo sustabdyti, ir, paskyrus juridinio asmens turto administravimą kaip laikinąją apsaugos priemonę, turto administratoriui buvo suteikti juridinio asmens įgaliojimai. Teismas turto administratoriumi paskyrė ieškovo pasiūlytą asmenį neišsiaiškinęs jokių tokiu atveju ypač svarbių aplinkybių, susijusių su turto administratoriaus kvalifikacija, patirtimi ir nešališkumu, o tik nurodęs kad *“byloje nėra duomenų, jog administratorius negali vykdyti savo funkcijų arba netinkamai vykdyt netinkamai, todėl teismas skirdamas administratoriumi pareiškėjo pasiūlytą asmenį, įstatymo reikalavimų nepažeidė”*.

Antra, teisinių santykių dalyviams suteikta galimybė turto administravimą nustatančiame akte detaliai reglamentuoti turto administratoriui suteikiamas teises ir jo pareigas, taip išvengiant ateityje galinčių kilti ginčų. Remiantis CK 4.239 str. 1 d. skiriamas turto paprastas administravimas, kai administratorius atlieka visus veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti, ir turto visišką administravimą, kai administratorius turi ne tik išsaugoti turtą, bet taip pat privalo jį gausinti, tvarkyti taip, kad jis duotų pajamų, bei naudoti tokiam tikslui, kuris yra palankiausias naudos gavėjui - turto administravimo rūšis nustatoma administravimą nustatančiame akte. Bendroji taisyklė paprastojo turto administravimo atveju, kaip minėta, kad administratorius turi teisę atlikti tik veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti (turto paprastojo administravimo atveju administratorius privalo priimti daikto duodamus vaisius ir pajamas, registruoti skolas ir jas apmokėti iš administruojamo turto, taip pat įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymu ir naudojimu (CK 4.240 str. 1 d.)), todėl turto administratorius kitus veiksmus, kurie nėra būtini nurodytiems tikslams pasiekti turi teisę atlikti tik gavęs teismo leidimą (pvz. leidimas keisti turto tikslinę paskirtį – CK 4.240 str. 3 d.). Be to, su numatyta išimtimi jog greitai gendantį turtą administratorius gali realizuoti be teismo leidimo, administruojamą turtą perleisti tretiesiems asmenims atlygintinai arba jį įkeisti administratorius gali tik tuo atveju, jei tai yra būtina skoloms apmokėti arba turto vertei išlaikyti ir tam yra gautas teismo leidimas (CK 4.240 str. 4 d.). Atsižvelgiant į tai, kad visiško turto administravimo atveju administratoriaus teisės tvarkyti ir valdyti administruojamą turtą yra ribojamos tik bendrųjų nuostatų, numatytų CK 4.242 ir 4.243 straipsniuose (pareiga laikytis įstatymų ir administravimą nustatančio akto taisyklių, pareiga savo prievoles vykdyti apdairiai,

sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais, draudimas jam suteiktas teises panaudoti savo asmeniniams ar trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti, draudimas perleisti administruojamą turtą neatlygintinai, taip pat atsisakyti teisių, kurias naudos gavėjas turi į administruojamą turtą), akivaizdu, kad daugiausia problemų praktikoje gali sukelti turto administratoriaus teisių apimtis turto paprastojo administravimo atveju, kai turto administravimą nustatančiame nurodomi ne konkretūs turto administratoriaus įgaliojimai, o tik turto administravimo rūšis (paprastasis administravimas), nes turto visiško administravimo atveju turto administratoriaus įgaliojimai yra beveik visa apimantys ir yra ribojami tik aukščiau nurodytų bendrojo pobūdžio normų. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad tuo atveju, kai turto administravimo rūšis jį nustatančiame akte nenurodoma, įstatymų leidėjas įtvirtina prezumpciją, kad tokiu atveju laikoma, jog nustatytas paprastasis administravimas (CK 4.239 str. 2 d.). Ši prezumpcija įtvirtinta trečiųjų asmenų interesų apsaugos tikslais – preziumuojant, kad turto administratorius turi ribotas teises disponuoti administruojamu turtu ir atlikti kitus su administruojamu turtu susijusius veiksmus, gali būti išvengta piktnaudžiavimo atveju, kai turto administratorius perleidžia administruojamą turtą tretiesiems asmenims neturėdamas tam įgaliojimų, o tuo pačiu ir problemų, susijusių su turto išreikalavimu iš sąžiningo įgijėjo.

Turto administratoriaus įgaliojimų ribų klausimas ypač aktualus tais atvejais, kai turto administravimas taikomas kaip laikinoji apsaugos priemonė – taikydamas turto administravimą kaip laikinąją apsaugos priemonę teismas atsižvelgdamas į šio instituto prasmę ir paskirtį privalo smulkiai nurodyti administratoriumi skiriamo asmens teises ir pareigas, konkrečius veiksmus, kuriuos asmuo turi teisę atlikti su administruojamu turtu, nes tik taip įmanoma užtikrinti šios laikinosios apsaugos priemonės veiksmingumą ir išvengti ateityje galinčių kilti ginčų. Tačiau teismai šią laikinąją apsaugos priemonę dažnai taiko visiškai netinkamai ir, neatsižvelgdami į turto administravimo bei laikinųjų apsaugos priemonių institutų prigimtį, paskiria atsakovui, juridiniam asmeniui, visišką turto administravimą bei turto administratoriui suteikia visas juridinio asmens vadovo teises - besiformuojanti Lietuvos teismų praktika⁹² aiškiai liudija tai, kad yra teismų precedentų, kai paskirtajam atsakovo privataus juridinio asmens turto administratoriui buvo suteikti visi atsakovo administracijos vadovui pagal atsakovo steigimo dokumentus priklausantys

⁹² Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2003 m. gruodžio 11 d. nutartis *SIA „Parex lizings“ v. UAB. Z.V.*, Nr. 2-506/2003, kat. 3.11.

įgaliojimai, taigi ir tie, kurie neatitinka nei turto administravimo paskirties, nei turto administravimo turinio.

Trečia, tuo atveju, kai turto administravimą nustatančiame akte vis dėlto nustatoma paprastojo turto administravimo rūšis detaliai nereglamentuojant turto administratoriui suteikiamų įgaliojimų, būtina tinkamai naudotis įstatymų leidėjo numatytu teismo leidimų institutu, kuris atlieka išankstinės turto administratoriaus veiksmų teisėtumo kontrolės funkciją. Teismas ypatingosios teisenos tvarka (CPK 442 str. 14 p.), numatyta CPK XXXIX skyriuje, išduoda leidimus šiais CK ketvirtosios knygos XIV skyriuje numatytais atvejais: leidimą administratoriui keisti turto tikslinę paskirtį (CK 4.240 str. 3 d.) ir leidimą administratoriui perleisti turtą kitiems asmenims atlygintinai arba jį įkeisti, jeigu tai būtina skoloms apmokėti arba turto vertei išlaikyti (CK 4.240 str. 4 d.) – turto paprastojo administravimo atveju, leidimą administratoriui administruojamą turtą įsigyti nuosavybėn (CK 4.243 str. 4 d.), leidimą turto administratoriams veikti pavieniui arba pakeisti sprendimų dėl turto administravimo priėmimo tvarką, kai keli administratoriai vengia priimti sprendimus, susijusius su turto administravimu (CK 4.246 str. 2 d.). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato patvirtintoje apžvalgoje dėl Lietuvos Respublikos teismų praktikos, nagrinėjant bylas dėl teismo leidimų išdavimo pagal Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriaus taisyklės⁹³, nurodyta, kad *„įsigaliojus naujiesiems Civiliniam ir Civilinio proceso kodeksams bendrosios kompetencijos teismai pradėjo atlikti apsaugines funkcijas, nesusijusias su ginčų dėl teisės sprendimu, tačiau reikšmingas asmenų teisių apsaugai (leidimų išdavimas, faktų ir pareiškimų patvirtinimas, turto administravimo kontrolė, paveldėjimo procedūrų taikymas, taip pat kitų klausimų, pagal Civilinį kodeksą priskirtinų teismo kompetencijai, sprendimas)“*. Tinkamai taikyti teismo leidimų institutą labai svarbu ir siekiant išvengti nepageidaujamų neigiamų pasekmių teismui priėmus netinkamą sprendimą – teismo nutartys dėl teismo leidimų nėra skundžiamos nei apeliacine, nei kasacine tvarka.

Vadinasi, kreipdamasis į teismą, turto administratorius visais atvejais turėtų nurodyti kad veikia kaip paprastas ar visiškas administratorius ir pateikti įrodymus, koku pagrindu administruoja turtą, nurodyti konkrečius veiksmus, kuriems atlikti reikalingas teismo leidimas ir pateikti įrodymus, reikšmingus sprendžiant teismo leidimo išdavimo klausimą (CPK 581 str.), o teismas, nagrinėdamas bylas dėl teismo leidimo išdavimo turėtų atsižvelgti

⁹³ Patvirtinta LAT senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimu Nr. 41.

į materialinės teisės normose numatytus tokių bylų nagrinėjimo procesinius ypatumus ir šias normas taikyti, atsižvelgdamas į konkretaus teismo leidimo specifiką (įtraukti į bylą ir išklausti suinteresuotus asmenis, kurių dalyvavimas pagal CK ir kitas materialinės teisės normas yra būtinas, nustatyti konkretaus leidimo galiojimo terminą, apribojimus, o atskirais atvejais - ir pranešti materialinės teisės normose nurodytoms institucijoms (įstaigoms) apie teismo leidimo išdavimą ir pan.). Bendroji taisyklė, kad prašymas išduoti teismo leidimą nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka (CPK 582 str. 1 d.), tačiau ta pati norma teismui suteikia diskrecijos teisę skirti bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka – tais atvejais, kai, teismo nuomone, būtina visapusiškai išsiaiškinti galimas siekamų atlikti veiksmų pasekmes ir atitikimą įstatymo reikalavimams⁹⁴, turėtų skirti žodinį bylos nagrinėjimą⁹⁵, išanalizuoti pareiškėjo ir suinteresuotų asmenų nuomonę dėl prašomo išduoti teismo leidimo, įvertinti įrodymus ir jų pagrindu konstatuoti reikšmingas faktines aplinkybes. Teismo nutarties rezoliucinėje dalyje turi būti tiksliai ir aiškiai išdėstytos teismo išvados dėl nutartimi sprendžiamo leidimo išdavimo klausimo. Ši nutarties dalis turi būti suformuluota aiškiai ir nedviprasmiškai. Nepakanka nurodyti, kad leidimo išdavimo klausimas sprendžiamas teigiamai arba neigiamai – rezoliucinėje teismo nutarties dalyje reikia nurodyti konkretų leidimo turinį, konkrečius turto administratoriaus veiksmus, kuriems atlikti išduodamas teismo leidimas. Tik tokiu būdu priimant sprendimus dėl leidimo administratoriui atlikti tam tikrus veiksmus teismo leidimai gali tinkamai atlikti savo išankstinės teisminės kontrolės funkciją.

Ketvirta, CK 4.245 str. 1 d. numatyta dar viena asmenų interesų apsaugos garantija – galimybė administravimą nustatančiame akte numatyti, kad turto administratorius privalo apdrausti savo civilinę atsakomybę. Civilinės atsakomybės draudimas ypač aktualus todėl, kad, kaip minėta, šiandien nėra poįstatyminių teisės aktų, kurie detalčiai reglamentuotų turto administratoriams keliamus reikalavimus ir kvalifikaciją (išskyrus bankroto procedūrų ir

⁹⁴ Svarbu, kad turto paprastojo administravimo atveju galimi tik du atvejai, kai administratorius, prieš tai gavęs teismo leidimą, turi teisę perleisti administruojamą turtą tretiesiems asmenims ar suvaržyti teises į jį – būtinybė apmokėti skolas ir išlaikyti turto vertę (CK 4.240 str. 4 d.).

⁹⁵ Jau minėtame turto administravimo kaip laikinosios apsaugos priemonės problematiką analizuojančiame darbe (A. Smaliukas, Y. Goldamer. *Kito asmens turto administravimo taikymo problemos*. Justitia, 2(64), 2007) numatyta, kad tuo atveju, kai turto administravimas nustatytas kaip laikinoji apsaugos priemonė, teismas, atsižvelgdamas į tai, kad turto administravimas yra išimtinė laikinoji apsaugos priemonė, kuria suvaržomos atsakovo teisės, ir tai, kad teismo nutartis neskundžiama nei apeliacine, nei kasacine tvarka, visais atvejais turėtų skirti žodinį bylos nagrinėjimą.

bendrosios nuosavybės teisinių santykių, kai administruojamos bendrojo naudojimo patalpos, atvejus) – o turto administratoriui sudarius civilinės atsakomybės draudimo sutartį būtų asmenys būtų apsaugoti tuo atveju, jei turto administratorius dėl kompetencijos ar kvalifikacijos trūkumo savo veiksmais ar neveikimu padarytų žalos⁹⁶.

Penkta, turto administratoriaus veiklos kontrolei įstatymų leidėjas numato imperatyvią taisyklę, kad, be turto administratoriaus privalomai tvarkomos pajamų ir išlaidų ataskaitos, pasibaigus kalendoriniams metams administratorius privalo pateikti detalią savo veiklos ataskaitą (CK 4.249 str. 2 d.), be to, kiekvienas suinteresuotas asmuo gali kreiptis į teismą ir reikalauti paskirti administratoriaus veiklos ir pateiktos ataskaitos auditą, o tuo atveju, jei administratorius netinkamai vykdo savo funkcijas, naudos gavėjas ar kitas suinteresuotas asmuo gali reikalauti pakeisti administratorių, jeigu šis netinkamai vykdo savo funkcijas (CK 4.251 str. 4 d.). Pažymėtina, kad reikalavimas pakeisti turto administratorių nebūtinai turi būti siejamas su administratoriaus veiklos ir pateiktos ataskaitos auditu – kadangi turto savininką (naudos gavėją) su turto administratoriumi sieja pasitikėjimo (fiduciariniai) teisiniai santykiai, manytina, kad reikalavimas pakeisti turto administratorių gali būti pareikštas ir tuo atveju, jei jo veikloje oficialiai ir nėra nustatyta teisės pažeidimų ar neatitikimų teisės aktų reikalavimams, tačiau turto savininkas (naudos gavėjas) praranda pasitikėjimą turto administratoriumi. Be to, *mutatis mutandis* taikant atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančias normas, pažymėtina, kad administratorius privalo teikti informaciją naudos gavėjui apie vykdomą turto administravimo veiklą⁹⁷. Vadinasi, turto administratorius ne tik privalo teikti informaciją naudos gavėjui visais atvejais, kai naudos gavėjas to pareikalauja, bet ir tais atvejais, kai tokią informaciją būtina suteikti atsižvelgiant į konkrečias susiklosčiusias aplinkybes, pavyzdžiui, turto administratorius privalo informuoti naudos gavėją jei iškyla jo asmeninių ir naudos gavėjo interesų konfliktas (CK 4.243 str. 2 d. numatyta, kad “*administratorius neturi teisės sujungti ar sumaišyti administruojamo turto su savo turtu, naudoti administruojamo turto ar informacijos, susijusios su turto*

⁹⁶ Pažymėtina, kad draudikas atleidžiamas nuo išmokos mokėjimo, jeigu draudiminis įvykis įvyko dėl draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo tyčios (CK 6.1014 str. 1 d.).

⁹⁷ CK 6.760 str. 3 d. numatyta, kad “*vykdydamas pavedimą, įgaliotinis privalo įgaliotojo reikalavimu, o atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, - ir be reikalavimo, suteikti įgaliotojui visą informaciją apie pavedimo vykdymo eigą*”.

administravimu, savo interesams, išskyrus atvejus, kai tai leidžia daryti naudos gavėjas ar administravimą nustatantis aktas”⁹⁸.

Tuo atveju, net jei ir buvo naudojamosi visomis aukščiau nurodytomis įstatymų leidėjo suteiktomis teisių apsaugos garantijomis, turto administratorius vykdydamas savo funkcijas kaltais veiksmais arba viršydamas savo įgaliojimus padaro žalos tretiesiems asmenims, įstatymų leidėjas CK 4.244 straipsnyje įtvirtino administratoriaus atsakomybę reglamentuojančias normas⁹⁹, saugančias naudos gavėjo interesus – tais atvejais, kai administratorius veikė savo vardu, jis tretiesiems asmenims pagal prievoles, kurios atsirado administruojant turtą, atsako asmeniškai (CK 4.244 str. 1 d.), asmeninė administratoriaus atsakomybė tretiesiems asmenims taip pat kyla tais atvejais, kai administratorius viršijo savo įgaliojimus¹⁰⁰ (išskyrus atvejus, kai naudos gavėjas sandorį vėliau patvirtino), be to, naudos gavėjo atsakomybė tretiesiems asmenims už administratoriaus kaltais veiksmais vykdant funkcijas padarytą žalą tik ta suma, kurią jis gavo iš administratoriaus (CK 4.244 str. 3 d.). Tais atvejais, kai turto administratorius savo veiksmais padaro žalos naudos gavėjui, jo atsakomybės klausimas sprendžiamas remiantis civilinės atsakomybės taisyklėmis, tačiau be bendrųjų civilinės atsakomybės normų, kuriomis teismas turėtų vadovautis sprenddamas administratoriaus atsakomybės klausimą, kaip numatyta CK 4.242 str. 5 d., teismas, nustatydamas administratoriaus civilinės atsakomybės už padarytą žalą dydį, gali, atsižvelgdamas į tai, kad administratorius veikė neatlygintinai, bei į kitas svarbias aplinkybes, atlygintinų nuostolių dydį sumažinti.

⁹⁸ Teisės į informaciją klausimą turto administravimo bendrosios nuosavybės objektų administravimo atveju nagrinėjo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (LAT CBS 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis c.b. *J.S.L. v. 69-oji GNEBSB* Nr. 3K-3-1044/2003, kat. 27.8). Nurodytoje byloje LAT nurodė, kad „*administratorius privalo teikti patalpų savininkui informaciją apie privalomas įmokas, susijusias su bendrojo naudojimo daikto administravimu ir nuolatine priežiūra. Teikdamas tokią informaciją, administratorius turi pranešti savininkui apie jam tenkančią mokėti dalį administravimo išlaidoms padengti ar konkretaus asmens atlyginimui. Bendrijos nariams ši informacija teikiama bendrijos įstatų ir tokią veiklą reguliuojančių teisės normų pagrindu*“, tačiau tokią informaciją neabejotinai turi teisę gauti visi administruojamų patalpų savininkai neatsižvelgiant į tai, ar jie yra bendrijos nariai.

⁹⁹ Be bendrųjų civilinės atsakomybės normų, kuriomis teismas turėtų vadovautis sprenddamas administratoriaus atsakomybės klausimą, CK 4.242 str. 5 d. numatyta, kad teismas, nustatydamas administratoriaus civilinės atsakomybės už padarytą žalą dydį, gali, atsižvelgdamas į tai, kad administratorius veikė neatlygintinai, bei į kitas svarbias aplinkybes, atlygintinų nuostolių dydį sumažinti.

¹⁰⁰ Pripažįstama, kad administratorius viršijo savo įgaliojimus, jeigu jis vienas atliko tokius veiksmus, kuriuos galėjo atlikti tik su kitu asmeniu, išskyrus atvejus, kai tokius veiksmus jis atliko naudingiau, nei iš jo buvo reikalaujama (CK 4.244 str. 4 d.).

Išvados

1. Kito asmens turto administravimo institutą implementavus naujojo Civilinio kodekso ketvirtosios knygos dalyje “Daiktinės teisės”, tačiau, priešingai nei Kanados Kvebeko provincijos civiliniame kodekse, kurio ketvirtojoje knygoje taip pat įtvirtintas savo esme labai artimas kito asmens turto administravimo institutas, jo *expressis verbis* nesiejant su patikėjimo teisinių santykių reglamentavimu Civiliniame kodekse ir Lietuvos teisės doktrinoje nesant mokslų darbų, analizuojančių šio instituto prasmę ir paskirtį, susiduriama kito asmens turto administravimą reglamentuojančių normų kvalifikavimo problema.
2. Kito asmens turto administravimo instituto vieta Civilinio kodekso struktūroje, formaliai taikant *numerus clausus* principą, ir turto administratoriui suteikiamų teisių pobūdis – valdyti, naudoti, o visiško turto administravimo atveju net ir disponuoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančiu turtu, turėtų lemti kito asmens turto administravimo instituto kvalifikavimą kaip *ius in re aliena*, tačiau, nors ir pasižyminti tam tikrais subjektyviosios daiktinės teisės bruožais, teisė administruoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančią turtą negali būti pripažinta modernia *ius in re aliena* todėl, kad ji turi ir daugelį tradiciškai suvokiamų prievolinės teisės požymių: jai nebūdinga *droit de suite*, jos objektu gali būti ne tik daiktai, bet ir turtinės teisės, o jos absoliutumas yra sąlyginis, nes naudos gavėjas turi teisę bet kada panaikinti turto administravimą, be to, ji neišlieka naudos gavėjo bankroto atveju. Šis dvilypumas galėtų būti paaiškintas pasitelkiant daiktinių turtinių prievolių koncepciją ir laikant, kad turto patikėjimo teisinių santykių atveju kito asmens turto administravimas yra neatsiejamai susijusi daiktinė turtinė prievolė.
3. Atsižvelgiant į tai, kad turto administratorius, įgyvendindamas valdymo, naudojimo ir disponavimo teises kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančio turto atžvilgiu, santykiuose su trečiaisiais asmenimis veikia savo vardu ir tokiu atveju yra asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims pagal prievoles, kurios atsirado administruojant turtą, bei į tai, kad turto administratoriaus ir naudos gavėjo tarpusavio santykiai yra fiduciarinio pobūdžio, kito asmens turto administravimo institutas turėtų būti

laikomas *sui generis* atstovavimo teisiniais santykiais, kuriems *mutatis mutandis* taikomos atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančios normos.

4. Civiliniame kodekse numačius, kad turto administratoriumi gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, tačiau nesant įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, numatančių reikalavimus, keliamus asmenims, administruojantiems kito asmens turta, teisės teikti turto administravimo paslaugas suteikimą ir panaikinimą, susiduriama su teisine spraga. Tokiu atveju pagal analogiją turėtų būti taikomi asmenų atstovams keliami teisinio subjektiškumo reikalavimai ir kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiama į teisinių santykių, kurių kontekste taikomos turto administravimo taisyklės, ypatumus.
5. Civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios administruojamo turto investavimą, neatitinka rinkos poreikių ir šį reglamentavimą būtina bent minimaliai keisti, visų pirma, Civiliniame kodekse *expressis verbis* nurodant, kas laikoma saugiais pajamų būdais, antra, praplečiant sąrašą tų atvejų, kai administruojamo turto investavimas preziumuojamas saugiu, ir galiausiai įtvirtinant bent minimalias rizikos valdymo priemones investuojant administruojamą turta.
6. Atsižvelgiant į plačią kito asmens turto administravimo teisinių santykių taikymo sritį ir ypatingai plačius administratoriui suteikiamus įgaliojimus, Civiliniame kodekse įtvirtintos naudos gavėjo teisių apsaugos garantijos, kurios praktikoje, deja, ne visada taikomos tinkamai: visų pirma, visais atvejais atsižvelgiant į susiklosčiusių teisinių santykių pobūdį būtina tinkamai parinkti turto administratoriaus kandidatūrą, detaliai nurodyti turto administratoriui suteikiamas teises, tinkamai naudotis išankstinės teisminės kontrolės institutu ir reikiamaiais atvejais naudotis suteikiamomis galimybėmis įpareigoti administratorių apdrausti civilinę atsakomybę, naudotis teise į informaciją, reikalauti atlikti administratoriaus ataskaitos auditą ar pakeisti patį administratorių, jei pastarasis netinkamai vykdo savo pareigas ar praranda naudos gavėjo pasitikėjimą.

Literatūros sąrašas

I. Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos teisės norminiai aktai:

- 1) 2002 m. vasario 28 d. Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340);
- 2) 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso įsigaliojimo, patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262);
- 3) 1964 m. liepos 7 d. Civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-138);
- 4) 2007 m. spalio 25 d. Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo pakeitimo įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 117-4772);
- 5) 2007 m. vasario 8 d. Vertybinių popierių įstatymas (Valstybės žinios, 2007, Nr. 17-626);
- 6) 2005 m. birželio 16 d. Valstybės skolos įstatymas (Valstybės žinios, 1996, Nr. 86-2045);
- 7) 2002 m. rugsėjo 10 d. Finansų įstaigų įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-891);
- 8) 2002 m. birželio 20 d. Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 65-2635);
- 9) 2001 m. kovo 21 d. Įmonių bankroto įstatymas (Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010);
- 10) 1999 m. liepos 7 d. Investicijų įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 66-2127);
- 11) 1999 m. gegužės 18 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 50-1598);
- 12) 1996 m. rugsėjo 24 d. Nekilnojamojo turto registro įstatymas (Valstybės žinios, 1996, Nr. 100-2261);

- 13) 2008 m. sausio 30 d. Aplinkos ministro įsakymas Dėl statybos techninio reglamento STR 1.02.10:2008 “Daugiabučių namų bendrojo naudojimo objektų administravimo įmonių atestavimo“ patvirtinimo ir atestavimo komisijos sudarymo Nr. D1-75 (Valstybės žinios, 2008, Nr. 17-606).
- 14) 2006 m. spalio 10 d. Ūkio ministro įsakymas dėl Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių patvirtinimo (Valstybės žinios, 2006, Nr. 110-4180);
- 15) 2003 m. sausio 21 d. Ūkio ministro įsakymas dėl Teismo skiriamo bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių administratoriaus kandidatūros derinimo tvarkos patvirtinimo (Valstybės žinios, 2003, Nr. 4-21).

2. Užsienio valstybių teisės norminiai aktai:

- 1) *Civil Code of Quebec* (Kanados Kvebeko provincijos Civilinis kodeksas), įsigaliojęs 1991 m. sausio d., 2008 m. vasario 15 d. redakcija [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.canlii.org/qc/laws/sta/ccq/20080215/whole.html>>.

3. Tarptautinės konvencijos:

- 1) *Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition*, 1 July 1985. Hague Conference on Private International Law [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=59>;

4. Travaux préparatoires:

- 1) 2000 m. gegužės 16 d. Aiškinamasis raštas Dėl Civilinio kodekso ketvirtosios knygos Nr. P-2529.

II. Specialioji literatūra

1. Lietuvių kalba:

- 1) Greičius, R. *Įmonės vadovo fiduciarinės pareigos*. Vilnius, 2005;
- 2) Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. T.1. Vilnius, Justitia, 2003;
- 3) *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga, Asmenys*. Justitia, Vilnius, 2002. Pirmasis leidimas;
- 4) *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras, Pirmoji knyga, Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2002. Pirmasis leidimas;
- 5) Mikelėnas, Valentinas, *et al. Civilinė teisė: vadovėlis*. Kaunas, Vija, 1997;
- 6) Mikelėnas, Valentinas. *Naujasis Lietuvos civilinis kodeksas šiuolaikinės globalizacijos kontekste*. In Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos: mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius, Justitia, 2007;
- 7) Mikelėnas, Valentinas. *Prievolių teisė*. Pirmoji dalis. Justitia, Vilnius, 2002;
- 8) Mizaras, Vytautas. *Teisiniai atstovavimo santykiai: prokūros samprata ir ypatumai*. Justitia, Nr. 1 (63), 2007;
- 9) *Namų advokatas*. Teisinės informacijos centras. Sudarytojas Prapiestis, Jonas. Vilnius, 2002;
- 10) Pakalniškis, V. *Nuosavybės teisės doktrina ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*. Jurisprudencija, tomas 28, 2002;
- 11) Pakalniškis, Vytautas. *Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse*. Jurisprudencija, Vilnius, 2004, 54 (46) tomas;
- 12) Smaliukas, Andrius. *Kilnojamojo turto įkeitimo teisės reforma ir harmonizavimas: lyginamoji analizė*. Socialinių mokslų srities teisės krypties (01S) daktaro disertacija. Vilnius, 2003;

- 13) Smaliukas, A.; Goldammer, Y. *Kito asmens turto reglamentavimo ir taikymo problemos*. Justitia, 2(64), 2007.;
- 14) Stanislovaitis, R. *Komercinė teisė*. Vilnius, Eugrimas, 2005. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas;

2. Anglų kalba:

- 1) *A Short History of the Civil Code Reform*. In Issue: 10th Anniversary of the Civil Code. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gouv.qc.ca/English/ministere/dossiers/code/code-a.htm>>;
- 2) Banakas, S. *Understanding Trusts: A Comparative View of Property Rights in Europe*. In Review on the Analysis of Law [interaktyvus]. 1/2006. Prieiga per internetą: <http://www.indret.com/pdf/323_en.pdf>;
- 3) Bernard, T. *The fiducie: the concept of the "trust" is finally incorporated into French law*. In International legal news, 4 tomas, 2 straipsnis [interaktyvus]. An international lawyers network publication, 2007 m. liepos 31 d. Prieiga per internetą: <http://www.imakenews.com/iln/e_article000867025.cfm?x=b11,0,w>;
- 4) Drucker, A. *Trusts on the Continent of Europe*. International and Comparative Law Quarterly, Vol.4:44;
- 5) Grimaldi, M; Barriere, F. *Trust and Fiducie*. In Towards a European civil code. Second revised and expanded edition. Kluwer law international, The Hague, 1998;
- 6) Haanappel, P.P.C.; Mackaay, E. *New Netherlands Civil Code: Patrimonial Law*. Kluwer law and taxation publishers, Netherlands, 1990;
- 7) Harris, J. *The Hague Trusts Convention: Scope, Application and Preliminary Issues*, Hart Publishing, Oxford, 2002;
- 8) Hartkamp, A, et al. *Towards a European civil code*. Second revised and expanded edition. Kluwer law international, The Hague, 1998;

- 9) Honore, T. *On Fitting Trusts into Civil Law Jurisdictions* [nepaskelbta][interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://users.ox.ac.uk/~alls0079/preview.htm>>;
- 10) Koppenol-Laforce, M.E; Kottangen, R.J.P. *The Institution of the Trust and Dutch Law* [interaktyvus]. II.A.3, Bristol, 1998. Prieiga per internetą: <<http://www.library.uu.nl/publarchief/jb/congres/01809180/15/b.8.pdf>>;
- 11) Lawson, F.H; Rudden, Bernard. *The law of property*. Third revised edition. Oxford University Press: Clarendon Law Series, 2002;
- 12) *Louisiana Civil Code*. Comments and Complete Text. 1998 edition. Edited by A. N. Yiannopoulos. Tulane: West's Louisiana Deskbooks, 1998;
- 13) Matthews, P. *Fiducia and the Hague Trusts Convention: the New Luxembourg Law*. In *Trust Law International*, 2003 (188);
- 14) Sjef van Erp. „A numerus quasi-clausus of property rights as a constitutive element of a future European property law?” In *Electronic Journal of Comparative Law* [interaktyvus]. Tomas 7.2, 2003 birželis. Netherlands comparative law association. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/72/abs72-2.html>>;
- 15) Sjef van Erp. *Editorial - European Private Law: A European Standing Committee on Legal Terminology as a Next Step?*. In *Electronic Journal of Comparative Law* [interaktyvus]. Vol. 9.2, July 2005. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/92/editor92.html>>;
- 16) Sjef van Erp. *Globalisation or Isolation in new Dutch Property Law? The New Civil Code of the Netherlands and the New Civil Codes of the Netherlands Antilles and Aruba Compared*. In *Electronic Journal of Comparative Law* [interaktyvus]. Vol. 7.5, December 2003. Prieiga per internetą: <<http://www.ejcl.org/75/art75-2.html>>;
- 17) Van Rhee, C.H. *Trusts, Trust-like Concepts and Ius Commune*. In *European Review of Private Law*, 3/2000;
- 18) Weiser, F. *Trusts on the Continent of Europe*, Sweet & Maxwell, 1936;
- 19) Westbroek, W. *Representation (Including Agency) and Juridic Persons*. In *Introduction to Dutch Law for Foreign Lawyers*. Prepared under the auspices of the

Netherlands Comparative Law Association. Kluwer, Deventer, The Netherlands, 1978.

III. Praktinė medžiaga:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 41 dėl Lietuvos Respublikos teismų praktikos, nagrinėjant bylas dėl teismo leidimų išdavimo pagal Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriaus taisykles;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2006 m. rugėjo 11 d. nutartis *S.V. v. J.V.* Nr. 3K-3-479/2006kat. 43.2; 114.11;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2006 m. birželio 5 d. nutartis *Klaipėdos apskrities viršininko administracija v. I.M.* Nr. 3K-3-377/2006 kat. 33; 95.2; 121.13;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegijos 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis *Panevėžio AVA Lavėnų pensionatas v. E.R.* Nr. 3K-3-581/2005. kat. 32.8, 82.3, 118.7;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis c.b. *E.T. v. AB "Pasvalio grūdai"* Nr. 3K-3-436/2004, kat. 21.2.2.1; 27.6; 27.8;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 31 d. nutartis *S.M. ir UAB "Vilniaus mūrai" v. AB "Paminklų restauravimo institutas"* Nr.3K-3-425/2003, kat. 21.2.2.1;
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 3 d. nutartis *J.S.L. v. 69-oji GNEBSB* Nr. 3K-3-1044/2003, kat. 27.8;
8. Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Milmona“ v. D. R., I. R., V. A., M. K.* Nr. 2-692, kat. 126.3; 126.8;

9. Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 25 d. nutartis Nr. 2-328/2006, kat. 126.3;
10. Apeliacinės instancijos teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. gruodžio 11 d. nutartis SIA „Parekss lizings“ v. UAB, Z.V., Nr. 2-506/2003, kat. 3.11;
11. Specialiosios teisėjų kolegijos ginčams dėl teisingumo tarp bendrosios kompetencijos ir administracinio teismo spręsti 2006 m. gegužės 15 d. nutartis, kat. 94.5.

IV. Kiti šaltiniai:

1. *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Vilnius, Lietuvių kalbos institutas, 2005. Prieiga per internetą: < www.lkz.lt >.

SANTRAUKA

Kito asmens turto administravimo reglamentavimo ir taikymo problemos

Darbo pirmojoje dalyje analizuojamos šio instituto implementavimo Lietuvos daiktinės teisės sistemoje prielaidos bei šio instituto vieta civilinės teisės sistemoje, atskleidžiami ryšiai su kitais teisės institutais ir nagrinėjama jo kvalifikavimo problematika. Antrojoje darbo dalyje atskleidžiama turto administravimo nustatymo pagrindų problematika, nurodomos pagrindinės praktikoje galinčios kilti problemos, susijusios su teisės teikti turto administravimo paslaugas reglamentavimu, administruojamo turto investavimo taisyklėmis, ir analizuojamos naudos gavėjo teisių apsaugos garantijos, kuriomis tinkamai pasinaudojus būtų išvengta praktikoje galinčių kilti problemų.

Kito asmens turto administravimo institutas, kuris buvo implementuotas naujojo Civilinio kodekso ketvirtosios knygos dalyje “Daiktinės teisės” vadovaujantis Kanados Kvebeko provincijos privatinės teisės kodifikacijos patirtimi, nors ir pasižymintis tam tikrais subjektyviosios daiktinės teisės bruožais, negali būti kvalifikuotas kaip *ius in re aliena*, o turėtų būti laikomas *sui generis* atstovavimo teisiniais santykiais, kuriems *mutatis mutandis* taikomos atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančios normos. Šio instituto implementavimas nurodytoje Civilinio kodekso dalyje ir daugelio tradiciškai suvokiamų prievolinės teisės požymių turėjimas gali būti paaiškintas pasitelkiant daiktinių turtinių prievolių koncepciją ir laikant, kad turto patikėjimo teisinių santykių atveju turto administravimo normos kvalifikuojamos kaip neatskiriamai susijusi daiktinė turtinė prievolė.

Pagrindinės problemos, susijusios su administruojamo turto ir iš jo gautų lėšų investavimu bei teisės teikti turto administravimo paslaugas reglamentavimu, galėtų būti išspręstos vadovaujantis Kanados Kvebeko provincijos įstatymų leidėjo pavyzdžiu atitinkamai pakeičiant tam tikras Civilinio kodekso nuostatas, pagal įstatymo analogiją taikant atstovavimo teisinius santykius reglamentuojančias normos bei pasitelkiant kūrybišką normų aiškinimą, kuris ypač svarbus kalbant apie turto administravimo nustatymo pagrindus bei Civiliniame kodekse įtvirtintas naudos gavėjo teisių apsaugos garantijas.

SUMMARY

Administration of Another's Property: the Legal Framework and Application Issues

The first part of this article analyses preconditions of implementation of the institution of administration of property of other persons into Lithuanian civil law system and reveals its links with other civil law institutions as well as main qualification issues. The second part of this article is dedicated to practice problems which may arise when this institution is applied, especially to problems related with the regulation of the right to provide administration services, administrator's right to invest, and protection guarantees provided for the beneficiary are analysed.

Introduction of the institution of administration of property of other persons was influenced by Canada's province Quebec experience in the field of private law codification process. Administration of another's property while has some significant limited property right features can not be considered as *ius in re aliena* in a strict sense but according to the fact that administrator, while uses, possesses and disposes property which is owned by other person, acts like representative of the latter, rules of representation are applicable in the sphere of administration of property of other persons and should be qualified as *sui generis* institution of legal representation. When rules of trust are applied, right to administer another's property could be qualified as concurrent right and this fact allows to explain the introduction of this institution into the book four of Lithuanian Civil Code.

Main problems related with regulation of the investment of property which is administered and with regulation of the right to provide administrative services could be solved by taking the Civil Code of Quebec as a good example and amending accordingly rules of Lithuanian Civil Code, applying rules of representation and using creative interpretation of existing rules, which becomes extremely important in the view of grounds of establishment of the administration and protection guarantees provided for the beneficiary.